

Změna sociálního statusu žen na rodičovské dovolené

Simona Dobnerová, DiS.

Bakalářská práce
2009

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona DOBNEROVÁ, DiS.**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Změna sociálního statusu žen na rodičovské dovolené**

Zásady pro vypracování:

Předmět výzkumného zájmu:

Zjišťování změny sociálního statusu žen na rodičovské dovolené a jejich vnímání nové životní role.

Zpracování teoretické části:

Operacionalizace pojmů: sociální status, rodičovská dovolená.

Zpracování praktické části:

Stanovení výzkumného problému, stanovení hypotéz, určení předmětu a objektu výzkumu, kritérium výběru a druhu výzkumu, výzkumné metody a techniky. Realizace výzkumu - sběr dat. Zpracování a analýza výsledků výzkumu. Závěry.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09.

GIDDENS, A. Sociologie. 1 vyd. Praha: Argo 1999. ISBN 80-7203-124-4.

BEAUVOIROVÁ, S. Druhé pohlaví. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66.

FAFEJTA, M. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 1vyd. Věrovany: Piszkievicz 2004. ISBN 80-86768-06-6

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **17. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 17. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ..10..2..2009

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těm nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může se zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uče-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odporá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V předložené bakalářské práci se zabývám změnou sociálního statusu žen, které nastoupily z pracovního procesu na rodičovskou dovolenou. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se věnuji postavení žen ve společnosti z historického hlediska, vymezení pojmů *gender* a pohlaví, postavení ženy z pohledu antropologického, biologického a sociologického. Dále se zabývám feminismem ve světě a u nás a poslední kapitolu věnuji ženě a rodině. Zajímám se, zda je možné skloubit profesní dráhu a mateřství a jaké možnosti mají ženy v České republice.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, ve kterém formou rozhovorů zjišťuji subjektivní chápání sociálního statusu žen na rodičovské dovolené. Cílem práce je zjistit změny, které nastaly v sociálním postavení žen po jejich nástupu na rodičovskou dovolenou z pracovního procesu.

Klíčová slova: sociální statut, role, sociální stratifikace, rodičovská dovolená, feminismus, pohlaví, *gender*

ABSTRACT

This thesis describes the changes of social status of employed women on maternity leave after they left the workplace. There are two main parts, theory and research.

The theoretical part covers the social status of women from the historical standpoint, defines the usage of the word *gender* as an adopted term in the Czech language, describes the role of women from the anthropological, biological and sociological standpoints. This part also deals with feminism in the Czech republic as well as abroad and the last chapter in this part is dedicated to woman and her family. The possibilities for following the career at the same time as motherhood are investigated and the options of Czech women are assessed.

There is carried out a research of the subjective understanding of social status of women on maternity leave in the second part. The aim of the thesis is to find out the changes that

occured in the social status of employed women on maternity leave after they left the work place.

Keywords: social status, role of women, social stratification, maternity leave, feminism, gender

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Soni Vávrové, PhD. za odborné vedení a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této práce. Dále děkuji za vstřícnost a cenné rady, které mi poskytla.

„Přirozený člověk“ člověk není nespoutaný divoch, ale ani otrok svých vášní či cizích mínění, - vidí svými vlastníma očima, cítí svým srdcem a nedá se ovládnout jinou autoritou než vlastním rozumem.

J.J. Rousseau

Skutečným posláním člověka je nalézt sám sebe.

H.Hesse

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 POSTAVENÍ ŽEN VE SPOLEČNOSTI	11
1.1 ARCHAICKÁ SPOLEČNOST.....	11
1.2 STAROVĚK.....	12
1.2.1 Středověk a novověk	14
2 FEMINISMUS	17
2.1 PRVNÍ VLNA FEMINISMU	17
2.2 DRUHÁ VLNA FEMINISMU	19
2.3 TŘETÍ VLNA FEMINISMU.....	19
2.4 VÝVOJ ŽENSKÉHO Hnutí V ČECHÁCH A NA MORAVĚ.....	20
2.4.1 Dům pro ženy	21
2.4.2 Období 1945 – 1989.....	22
3 GENDER VERSUS POHLAVÍ	24
3.1 POSTAVENÍ ŽEN Z POHLEDU ANTROPOLOGICKÝCH A BIOLOGICKÝCH TEORIÍ.....	25
3.2 POSTAVENÍ ŽEN Z POHLEDU SOCIOLOGICKÝCH TEORIÍ.....	27
4 ŽENA A RODINA.....	29
4.1 ŽENA A RODINA V ČESKÉ REPUBLICE	31
4.2 SOUČASNOST A VÝHLEDY DO BUDOUCNA.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 CÍL VÝZKUMU.....	39
5.1 DRUH A METODA VÝZKUMU	39
5.2 POPIS MÍSTA REALIZACE VÝZKUMU	40
5.2.1 Charakteristika Klubu dětí a maminek.....	40
5.3 ZPŮSOB REALIZACE VÝZKUMU	42
5.4 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ROZHOVORŮ.....	42
5.4.1 Demografické údaje	42
5.4.2 Údaje týkající se Klubu pro maminky a děti	44
5.4.3 Údaje o rodičovské dovolené a sociálním statusu.....	46
5.4.4 Ekonomické údaje	48
5.4.5 Údaje o volném čase a rozdělení rolí v rodině	50
5.5 SKUPINOVÝ ROZHOVOR.....	52
5.5.1 Demografické údaje	52
5.5.2 Údaje o Klubu nebo centru, které maminky navštěvují	53
5.5.3 Údaje o rodičovské dovolené a sociálním statusu.....	54
5.5.4 Ekonomické údaje.....	56
5.5.5 Údaje o volném čase a rozdělení rolí v rodině	57

5.6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	59
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
SEZNAM OBRÁZKŮ	66
SEZNAM TABULEK	67
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Ženy byly vždy považovány za méněcennější než muži. Postavení žen bylo v minulých kulturách a civilizacích velice proměnlivé. V některých byly jen „soukromým majetkem“ svých otců a manželů, zatímco v jiných měly dostatek svobody a uzákoněného práva. Ale i v těchto případech měli muži více práva než ženy a většinou byli považováni za nadřazené pohlaví.

Předkládaná práce je zaměřená na změnu sociálního statusu žen na rodičovské dovolené, kterou nastoupily z pracovního procesu. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá ze čtyř hlavních kapitol. První kapitola je věnovaná postavením žen ve společnosti z historického hlediska. Další velkou kapitolou je ideologie Feminismu a je rozdělena do několika vln. Následuje ženské hnutí v Čechách a na Moravě. Ve třetí rozsáhlé kapitole se zaměřuji na sociální stereotypy a očekávání a zabývám se postavením žen z pohledu biologických a sociologických teorií.

Poslední kapitolu teoretické části věnuji ženě a rodině. Úloha ženy v dnešní společnosti je velmi komplikovaná a musí se vypořádat se spoustou očekávání a zažitých stereotypů. Část kapitoly je zaměřená na ženu v České republice a jejích možnostech, ve chvíli, kdy se rozhodne mít dítě. Ženy na mateřské a rodičovské dovolené představují proto specifickou skupinu, které není věnována dostatečná pozornost, a proto se zabývám otázkou možného řešení daného problému.

Na teoretickou část navazuje praktická ve které budu charakterizovat Klub dětí a maminek v Zádveřicích, jeho činnosti a aktivity. Klub jsem vybrala cíleně a budu v něm tak realizovat svůj výzkum. Těžiště práce spočívá ve zjištění, zda v naší společnosti dochází ke změně sociálního statusu žen, které z pracovního procesu nastoupily na rodičovskou dovolenou. Potřebné údaje pro výzkum jsem zjišťovala technikou strukturovaného rozhovoru tak, abych získala dostatek informací.

Výsledky této bakalářské práce přispějí i Klubu pro maminky a děti. Zjištěné názory mohou být inspirativní pro samotné maminky a především pro činnost Klubu. Může tak dojít ke zkvalitnění organizované činnosti a vedení samotného Klubu, který funguje teprve několik měsíců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTAVENÍ ŽEN VE SPOLEČNOSTI

Pokud chceme alespoň částečně pochopit postavení žen ve společnosti, musíme se na to podívat z historického hlediska a v jednotlivých obdobích. Postavení žen ve společnosti je dáno již od pradávna a dědí se z pokolení na pokolení. Je to vždy mladší pokolení, které vnáší vždy určitý prvek doby ve kterém zrovna vyrůstá a žije.

Pokud se poohlédneme zpět do historie do doby matriarchátu, tak měla žena výsadní postavení, které trvalo do doby, než vzniklo právo otcovské a nastoupil patriarchát. Žena se tím dostala do područí muže. Ve středověku se ženě částečně vrátila lidská důstojnost, ale přesto neměla velká práva a majetek. Na ženu se pohlíželo jako na mravní bytost, která je schopna jen mateřství. Až v období novověku se pozvolna začala ženám přiznávat lidská práva. Postupně vznikaly první ženské spolky. Začal zápas o zrovnoprávnění žen a uznání rovnocennosti lidské podstaty pro osoby ženského rodu, což mělo za následek několik vln feminismu. Pokud je mi známo, tak i u nás v Čechách probíhala ne jedna feministická vlna, která měla za cíl v 80. letech natlačit, respektive přivést ženy do vysokých politických kruhů, které byly v minulosti pouze výsadou mužů. Ženy se tak dostávaly do pozic, které byly velmi zajímavé a vytvářely tak ve společnosti dojem úspěšných kariéristek, které dokáží měnit image zašedlé doby. První vzory úspěšných žen motivovaly a doposud motivují celou řadu žen mladší generace. Ženy jsou pak více emancipované a zapomínají, respektive stále více oddalují svou roli, v které jsou jedinečné, roli matek.

Nabízí se otázka, zda postavení ženy a její mateřské hodnoty budou v budoucnu zachovány. Dnes se ženy opět navrací k roli matky, ale bude to i za dvacet, padesát let nebo je to pouze současná vlna babyboomu? Dokáží se ženy v budoucnu více prosadit ve společnosti?

1.1 Archaická společnost

Z historického hlediska jde o období, kdy žena měla ve společenském životě výsadní postavení. V matriarchátu plnil roli sociální skupiny tzv. gent což byla rozsáhlejší a strukturovanější sociální jednotka, než patriarchální základní sociální jednotka (rodina). Hlavou gentu byla nejstarší žena rodu – pramáti. Od jejího rodu se také odvozovaly rody všech žen. Matka zde byla skutečnou hlavou „rodiny“, čímž bylo podmíněno právo

mateřské, od kterého se uplatňovaly jak nároky na příslušnost k rodině, tak právo dědičné. Žena na nejvyšším hierarchickém stupni měla moc soudní a náboženskou.

Se vzrůstající vyspělostí vědomostí a techniky nároky společnosti rostly, a tak vznikla potřeba specializace. Společnost získala bohatství, jež převyšovalo její nároky. Vzhledem k tomu, že na nadprodukcii měl největší zásluhu mužský prvek, začali se muži postupně stávat majiteli bohatství a jejich činnost se rozrostla o obchodování. Vznik obchodu a jím zapříčiněný nástup relativního blahobytu byl důsledkem masivního nárůstu obyvatelstva, které ke svému přežití potřebovalo stále větší prostor, což bylo příčinou bojů o půdu. Potřeba lepších zbraní a nástrojů dala podnět k vytvoření třídy řemeslníků. Tyto změny přivodily rozhodující fázi ve změně společenského zřízení.

Přestože se muž stal v důsledku své činnosti vlastníkem stád, nástrojů, půdy, zbraní a později i peněz, nemohl se svým majetkem volně nakládat, neboť stále platilo staré gentové zřízení navíc ve zmenšené míře, přetrvávalo společné hospodaření. Postupem času se začal gent pod tlakem mužů rozpadat a vznikla nová autonomní sociální skupina – párová rodina. Tato sociální skupina již byla založena na majetku soukromém a dědictví přecházelo po mužské linii, neboť muž byl prvopočátečním tvůrcem majetku. Mateřské právo zaniklo a vzniklo právo otcovské.¹

Pokud se vrátím zpět na začátek historie postavení ženy, tak je zajímavé, že např. autorka Beauvoirová popírá existenci matriarchátu. Zdůvodňuje to tím, že žena měla právo pouze náboženské a zákonné právo na tzv. rodnou hroudu a její plody. Muž byl chápán jako dobyvatel a vlastník toho co patřilo ženě. Žena ve chvíli, kdy se stala matkou byla považována za tu slabší, práce neschopnou, jelikož po prvním dítěti přicházelo na svět obvykle další a další. Poté nastoupil patriarchát.

1.2 Starověk

Starověká společnost starých Řeků a Římanů, která byla založena na patriarchálním modelu, významně ovlivnila vývoj evropské společnosti.

¹ Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www: <<http://web.telecom.cz/cmincmin/matriarchat.htm>>.

V Athénách došlo k přerodu matriarchální společnosti v patriarchální. To mělo za následek vyžadování manželské věrnosti, neboť muž nechtěl uznat za svého dědice dítě, jež nebylo jeho. Toto omezení ženu víc a víc připoutávalo k domácnosti. Postavení ženy ve starověkém Řecku a její celá individualita byla snížena na strážkyni domu, matku, služku a otrokyni. Dokonce jí byly v domě určeny pouze určité místnosti, kde mohla trávit život, aniž by přišla do styku s jinými muži. V Athénách neměla žena přístup na veřejnost, měla se zdržovat v domě svého muže, otce či jiného muže, který jí byl poručníkem. Opustila-li žena dům, musela být zahalena, aby na sebe neupoutala pozornost jiných mužů. Byla v roli dítěte, které se nikdy nestane plnohodnotným a plnoprávným člověkem, o čemž svědčí i to, že manžel byl minimálně o deset let starší než manželka. Žena se svým mužem sdílela lož, ale nikdy ne stůl, neboť v domácnosti byla pouze služkou a muž jejím pánem. Tak ho také musela oslovovat a ctít. Dopustila-li se cizoložství, mohla být potrestána smrtí nebo prodáním do otroctví.²

Postavení mužů bylo zcela odlišné, ti se ve svém sexuálním životě žádným způsobem neomezovali. Následně vznikl hetérismus, jakýsi druh volné lásky, jemuž se věnovaly ženy, které se nechtěly spokojit s otroctvím rodinného života. Tento obrovský propad společenského života ženy vedl až do naprosto nepřírozené polohy, kdy strach z přelidnění a naprostý nedostatek úcty k ženě měly za následek propagaci intimních styků mezi muži.

Naopak postavení ženy ve starověké Spartě bylo odlišné od situace v Athénách. Ve Spartě se ženy spoluúčastnily na veřejném životě a věkový rozdíl mezi manželky nebyl velký. Spartánek si svých matek a manželek vážili. Spartské ženy nebyly odlučovány od veřejného života tak jako ženy v Athénách a dokonce mohly částečně rozhodovat o chodu obce. Zajímavým pravidlem tehdejší společnosti bylo také to, že dívky chodily až do úplné dospělosti nahé a muži se museli nejpozději do svého třicátého roku oženit. K běžným zvykům patřilo, že se nejstarší bratr dělil o svou ženu s mladšími bratry, případně s přáteli. Tuto volnost mravů umožnil fakt, že spartská společnost byla založena na společné státní výchově dětí, a proto zde nebyl takový tlak na pokrevní legitimitu dědiců.

² Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www: <<http://web.telecom.cz/cmincmin/postaveni.htm>>.

Ve starém Římě se žena těšila opravdové úctě. Společnost věnovala stejnou pozornost jak mužskému, tak ženskému principu. Přestože byla žena v římské společnosti vysoce vážena mravně a společensky, s jejím právním postavením to bylo horší. Dcera byla do doby, než se provdala, zcela v poručnictví otce, který za ni nesl plnou odpovědnost a rozhodoval o důležitých věcech v jejím životě. Po provdání tuto roli přebíral její manžel. Zemřel-li její zákonný manžel, dostala se žena do područí jeho nejbližšího mužského příbuzného. Dalším právním rysem římské společnosti bylo, že žena nesměla volně nakládat se svým majetkem. Žena se plně podílela na chodu domácnosti a mohla se volně pohybovat mezi přáteli i po veřejných prostorech, protože nebyla omezována pouze na ženské komnaty.³

1.2.1 Středověk a novověk

Po mravním úpadku Říma a jeho následném faktickém pádu se v Evropě rozmáhá nové náboženství - křesťanství. Zpočátku ženě vrací lidskou důstojnost a začíná ji chápat jako bytost, která je stejně důležitá jako muž. Duch církve pokládá manželství a tělesnou lásku jenom za nutné zlo, jehož úkolem je reprodukce lidstva. Podle Bible je však žena původcem prvního hříchu, což církev s oblibou připomínala a vážně se pochybovalo o tom, zda je žena vůbec člověkem. Důsledkem bylo, že později se ženino postavení ve společnosti opět vrací do starých kolejí.

S rozšířením křesťanství se „barbarští“ Germáni a Slované dívali na ženu jako na mravní bytost a oslavovaly její schopnost mateřství. Ženy neměly velká práva a vlastní majetek. Germánské zvykové právo určovalo hospodářskou hodnotu ženy, a ta činila padesátinásobek ceny běžného otroka. V době konfrontace křesťanství s germánskou společností přešla část germánských zvyků do křesťanství a naopak. Z tohoto „křížení“ vznikla zbožná, vážná a dobročinná žena románského období. Její role ve společnosti vzrůstala především v důsledku zakládání klášterů, které byly zpočátku vyhrazeny pouze

³ Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www: < <http://web.telecom.cz/cmincmin/postaveni.htm> >.

ženám. Kláštery se na dlouhou dobu staly středisky učení a představené klášterů měly vliv na řízení tehdejších států.

Vývoj společnosti ovlivňuje celá řada faktorů a zdálo se, že ženy se domohou svých práv, ale tehdejší šlechta udávala směr a určovala, kudy se bude společnost ubírat. Křižácké výpravy měly za cíl osvobodit Svatou zemi a Jeruzalém. Ten měli v držení Arabové. Evropští šlechtici byli ovlivněni arabskou kulturou a po jejich návratu z válečných tažení začal vznikat nový ideál ženy. A to ženy jemné až přecitlivělé, tzv. křehký kvítek, který potřebuje oporu rytíře. Důsledek byl ten, že rytíř věnoval lásku duše Bohu a církvi, ale lásku srdce ženě. Tou však nebyla manželka, nýbrž milenka, která byla chápána pouze jako bytost pohlavní. Žena však přirozeně toužila i po duševním životě, a tak se objevila žena gotická, plná mystického nadšení a hluboce nábožensky založená.⁴

Po období gotiky nastupuje doba renesanční, která dokázala překonat předsudky minulých staletí a pozvolna začala ženám přiznávat lidská práva. Nicméně ještě v 16. století ve snaze udržet vdanou ženu v podřízenosti se dovolával autority sv. Augustin a prohlašoval, že „žena je živočich, který nemá ani pevnost, ani stálost“, zatímco neprovdanou ženu uznávají za schopnou, aby vládla svými statky. „Vliv římského práva, který ženou pohrdá vedl k naprosté bezprávnosti, která charakterizuje postavení ženy až do Revoluce“.⁵

„Žena nemá osobní styk s veřejnými institucemi a je v rukou rodiny především manžela“.⁶ Montaigne pochopil nespravedlnost údělu, které bylo ženě přiděleno: „Ženy nemají tak docela nepravdu, když odmítají řád, který je na světě zaveden, tím spíše, že ho stanovili muži bez nich“.⁷

Teprve v osmnáctém století se někteří hluboce demokratičtí muži dovedou podívat na ženu objektivně. Především Diderot se snažil dokázat, že žena je lidská bytost stejně jako muž. Zákonný status ženy zůstal od počátku 15. až do 19. století téměř beze změn, ale v určitých

⁴ Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www: <<http://web.telecom.cz/cmincmin/stredovek.htm>>.

⁵ BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66, str. 17.

⁶ BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66, str. 46.

⁷ BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66, str. 17.

třídách se životní podmínky vyvíjely dále. Italská renesance byla obdobím individualismu, které bylo příznivé pro rozvoj všech silných osobností bez rozdílu pohlaví. Najdeme zde mocné panovnice např. Johanku Aragonskou, Neapolskou, Isabele d'Este. Italky se proslavily svým talentem a vzdělaností – Veronica Gambara, Isara Notára, Viktoria Colonna přítelkyně Michelangelova, Lucrecia Tornabuoni matka Lorenza a Giulia de Medici, která napsala nábožné hymny a životopis sv. Jana Křtitele a Panny Marie. Svoboda a nezávaznost v následujících staletích byla možná jen pro bohaté a významné ženy. Výhodu měly královny – Kateřina Medicejská, Alžběta Anglická, Isabella Katolická. V 17. století vyniknou ženy v intelektuální oblasti, společenský život prospívá šíření kultury, vzdělání není sice veřejné, ale četba, rozmluvy, domácí učitelé jim dodávají patriční sebevědomí. V 18. století jejich svoboda a nezávislost ještě vzrůstají.⁸

Vznikají první ženské spolky, ve kterých ženy debatují o umění, duchovnu, krásnu, o dílech svých i cizích a za účasti významných osobností té doby se pořádají první soukromé výstavy. Ženy začínají samy tvořit a jejich tvorba je přijímána. Prohlubuje se také vzdělání žen. V sedmnáctém a osmnáctém století pokračuje linie z renesance a doba je lehkomyšlnější a emancipace žen pokračuje. Jelikož není mnoho známo o životě prostých lidí, tak veškerý popsání vývoj postavení ženy ve středověku a novověku se týká pouze žen z horní, vládnoucí třídy a z řad bohatého měšťanstva a venkovské šlechty. Zápas o zrovnoprávnění žen byl zahájen především bojem o uznání rovnocenné lidské podstaty pro osoby ženského rodu.⁹

⁸ BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66, str. 46-47.

⁹ Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www: < <http://web.telecom.cz/cmincmin/stredovek.htm> >.

2 FEMINISMUS

Postavení žen ve společnosti je komplikovaná a jistě ne nová záležitost. Úzce souvisí s feminismem. Feminismus v širším významu se zajímá o společenskou roli žen ve vztahu k mužům, a to ve společnostech minulých i současných, vycházející z přesvědčení, že ženy trpí a trpěly mnoha nespravedlnostmi v důsledku svého pohlaví. Feminismus je ideologie, která obsáhla všechny náležitosti lidského vědění a konání a snaží se k nim nalézt feministické stanovisko. Své kořeny má v anglosaských zemích, kde vrcholil ve dvou vlnách. V dějinách zemí třetího světa se také vyskytují ženská hnutí, ale nejsou spojována s feminismem, který je novodobým západním konceptem.

Cílem feminismu jako společenského hnutí je odstranění společenských vztahů, charakterizovaných převládající úlohou muže v hospodářství, společnosti a rodině. Feministická teorie přijímá pro toto nevýhodné postavení žen název patriarchát. Feminismus kritizuje a problematizuje současnou zaběhlou praxi, která je vnímána jako přirozená a normální. Účelem feministické teorie je popsat příčiny diskriminace žen v některých společenských oblastech, a tím přispět k jejímu odstranění.

2.1 První vlna feminismu

Již Christina de Pisanová hájí ve svém spisku *Kniha ženského města* z roku 1405 v Itálii právo žen na vzdělání a na účast v politice.¹⁰ Boj za rovnoprávnost úzce souvisel s Velkou francouzskou revolucí a s deklarací práv ženy a občanky, kterou v roce 1791 sepsala Olympie de Gouges, která byla první výraznou osobností. Deklarace lidských práv obsahovala aspekty sociální, politické a ekonomické.¹¹ Mary Wollstonecraftová (1759-1797), britská sociální teoretička, vydala v roce 1792 knihu *Obhajoba práv žen*, ve které požadovala zejména rovný přístup žen ke vzdělání. Ve své knize píše: "Svoboda je matkou ctností, a pokud jsou ženy už svou povahou otrokyně a není jim dovoleno dýchat ostrý a

¹⁰ Revue Politika [online]. [cit. 2004]. Dostupné z www: <<http://www.cdk.cz/rp/clanky/174/feminismus-a-jeho-soucasne-podoby/>>.

¹¹ Revue Politika [online]. [cit. 2004]. Dostupné z www: <<http://www.cdk.cz/rp/clanky/174/feminismus-a-jeho-soucasne-podoby/>>.

posilující duch svobody, pak musejí navždy malátnět jako exoti a nutně být považovány za krásné chyby přírody.“¹²

Jedním z důsledků průmyslové revoluce byla účast ženy na produktivní práci. “Buržoazie ulpívá na staré morálce, která vidí v pevnosti rodiny záruku soukromého vlastnictví: ženu vyhrazuje pro domácnost“.¹³ Dokonce i muži z dělnických tříd se pokoušeli zabrzdit ženské osvobození, jelikož v nich viděli nebezpečné konkurentky, který byly zvyklé pracovat za nízké mzdy.

Ženská hnutí v pravém smyslu slova, se objevují až v 19. století a jsou zaměřena na zlepšení sociálního postavení žen, zrovnoprávnění žen v přístupu ke vzdělání, stejnou mzdu za stejnou práci a zejména na uznání rovného volebního práva pro ženy.

Roku 1869 vzniklo ve Spojených státech "Hnutí za volební právo žen". Ve Velké Británii byl první návrh na přiznání volebního práva ženám zamítnut parlamentem již v roce 1867. Návrh tehdy předložil muž. Ve dvacátém století, roku 1903, byl v Británii založen "Ženský sociální a politický svaz" spojený se jmény matky a dcery - Emmeliny a Christabely Pankhurstových. Členky svazu, známé jako "sufražetky", bojovaly za sociální a politická práva žen veřejnými demonstracemi, jež byly občas spojeny s nepořádky a útoky na majetek. Zatímco na Novém Zélandu dostaly ženy volební právo již v roce 1893, ve Velké Británii se jej dočkaly až v roce 1918.¹⁴

Po roce 1920 zažilo světové feministické hnutí několik desetiletí odmlky, která souvisejí s dobou 2. světové války a obdobím nacistické diktatury. Ženy – aktivistky se podílely spíše na jiných hnutích, například na odporu proti fašismu.

¹² Žurnalistika [online]. [cit. 3.9.2005]. Dostupný z www: <<http://www.zurnalistika.cz/?p=20>>.

¹³ BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66, str. 17.

¹⁴ Revue Politika [online]. [cit. 2004]. Dostupné z www: <<http://www.cdk.cz/rp/clanky/174/feminismus-a-jeho-soucasne-podoby/?PHPSESSID=426195cbbd61ef019e38a842fdbe63d4>>.

2.2 Druhá vlna feminismu

V 60. letech 20. století se feministická hnutí opět dostávají do popředí. Feminismus byl v této době úzce spojen s bojem za lidská práva, práva černochoů a minorit a se studentským radikalismem. Na rozdíl od první vlny, kdy byl feminismus hlavně o reformních požadavcích, se aktivistky 2. vlny snaží formami radikálnějšího odporu dosáhnout zásadních změn patriarchálního kapitalistického systému.

Ženy se začaly realizovat nejen v politice a v zaměstnání, ale i v různých ekologických, právních a zájmových organizacích. Začínají také pracovat i na své fyzické kondici, učí se sebeobraně a různým bojovým uměním. Vstupují tak do oblasti, která je považována za „biologicky“ mužskou. Dále se uplatňují nejen jako herečky, zpěvačky a tanečnice, tedy v profesích kde se oceňuje pouze fyzická krása a šarm, ale zastávají také místa, ve kterých mohou uplatnit své schopnosti a dovednosti. Ženská hnutí nové doby se zabývají daleko širším spektrem problémů než ta předešlá, požadují mimo jiné rovnoprávnost na poli ekonomickém nebo právo na potrat. Žádají větší prostor pro seberealizaci a chtějí si své potřeby, cíle a jejich prostředky naplňování určovat samy.¹⁵

2.3 Třetí vlna feminismu

V sedmdesátých letech začíná vznikat větší množství ženských feministicky orientovaných organizací. Některé z nich se specializují na konkrétní dopady způsobené patriarchální společností, jiné se zabývají hlavně teoretickou základnou celé problematiky. Řada aktivistek a aktivistů mělo pocit, že „pouliční“ strategie, přestože byla masová a intenzivní, nepřinesla očekávané výsledky. A nejen z toho důvodu se od sebe začínají výrazněji vymezovat jednotlivé proudy. Jedním z nejvýraznějších proudů se stává liberální, který dominuje i v současnosti. Prostředkem k dosažení rovnosti žen a mužů je participace na stávajícím politickém a ekonomickém systému. Ženské organizace ustupují od veřejných

¹⁵ Feminismus. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z [www: <http://www.andulla.cz/UvahyNazory/Feminismus.htm>](http://www.andulla.cz/UvahyNazory/Feminismus.htm).

protestů, projektů a kampaní. Krok z politického hnutí a přímých akcí je chápán jako krok z periferie moci do jejího centra.

Od devadesátých let vznikají první teoretická díla zabývající se postavením ženy ve společnosti a samotnými kořeny patriarchy. Kate Millet píše „Sexuální politiku“, dílo, ve kterém se snaží analyzovat patriarchy a Betty Friedan „Ženskou mystiku“, ve které se zabývá „problémem beze jména“ – úzkostí, nedostatkem sebenaplnění a problémy s vlastní identitou. Feminismus se začíná přesouvat na univerzitní půdu. Tato tematika také proniká do dalších oborů a vznikají i časopisy a odborná literatura. Otázka postavení ženy se tak stává součástí odborně vědecké diskuse, vznikají nové termíny a výzkumy, které se zabývají touto problematikou a které posunuly feminismus teoreticky o krok dál.¹⁶

2.4 Vývoj ženského hnutí v Čechách a na Moravě

V Čechách a na Moravě se ženské hnutí začalo prosazovat až kolem poloviny 19. století. Průkopnicí ženského hnutí se stala Eliška Krásnohorská (1847-1926). Další reprezentantkou se stala Magdalena Dobromila Rettigová, Karolína Světlá, kterou pojilo přátelství s Boženou Němcovou, Sofie Podlipská, Karel Slavoj Amerling a Vojtěch Náprstek. Karolína Světlá (1830-1899) od roku 1871 spolupracovala v Ženském výrobním spolku. Tento spolek vydával „Ženské listy“, zřídil průmyslové školy i pro dívky z nižších vrstev a vedl zprostředkovatelnou práce. Spolek se podílel i na vzniku sdružení Minerva a prvního dívčího gymnázia, které bylo v roce 1890 prvním svého druhu ve Střední Evropě. Eliška Krásnohorská byla starostkou Ženského výrobního spolku, redaktorkou Ženských listů a zakladatelkou gymnázia Minerva. Gymnázium Minerva jako první v Rakousku-Uhersku dalo dívkám možnost získat vědomosti potřebné k maturitě, nutné podmínce k tomu, aby se mohly ucházet o studium na univerzitě.¹⁷

Před rokem 1890 nemohly děvčata studovat na gymnáziu, jelikož byla pouze chlapecká což velmi komplikovalo situaci MUDr. Anně Bayerové (1852-1954), která se

¹⁶ Feminismus. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z [www: <http://www.andulla.cz/UvahyNazory/Feminismus.htm>](http://www.andulla.cz/UvahyNazory/Feminismus.htm).

¹⁷ Feminismus.[online].[cit. 16.11.2007].Dostupné z [www: <http://feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2056319>](http://feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2056319).

musela připravovat soukromě a žádat o povolení ke zkouškám z jednotlivých ročníků. S nedokončenou maturitou odjela studovat do zahraničí. Byla vůbec první Češkou, která získala lékařský diplom a první lékařkou promovanou na české univerzitě. Vysokoškolské studium bylo ženám v Čechách a na Moravě umožněno od roku 1897, kdy studium ženám povolila filozofická fakulta. Počínaje rokem 1900 mohly ženy studovat i medicínu a farmacii.¹⁸

Žena, která již mohla vystudovat dívčí gymnázium Minerva a filosofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze byla nejstarší dcera T.G. Masaryka - Alice Masaryková (1879-1966). Tomáš Garrigue Masaryk, byl ovlivněn svou ženou Charlottou G. Masarykovou a navíc se významně angažoval v politické oblasti. Alice Masaryková byla po vzniku Československé republiky poslankyní Národního shromáždění, spoluzakladatelkou sociologické sekce Svazu studentstva a Sdružení akademicky vzdělaných žen. Založila Československý červený kříž a stala se jeho první předsedkyní. Stála u zrodu oslav Dne matek v Československu.¹⁹

Dalším významným bodem v životě žen se stal Mezinárodní den žen a původně se nezrodil jako svátek. Uznání MDŽ znamenalo, že žádné sociální, ekonomické a politické problémy nemohou být řešeny bez rovného zapojení žen do rozhodovacích procesů.

2.4.1 Dům pro ženy

Na počátku 20. století byl v Praze založen Ženský klub, který v roce 1931 postavil na základě projektu architektky Milady Petříkové-Pavlíkové dům Ve Smečkách. Ten byl po dlouhá léta (do svého zrušení v roce 1949) zázemím pro řadu ženských organizací a jejich aktivity. V tomto domě byl založen časopis *Vlasta* v roce 1945.²⁰ Jednou z nejvýznamnějších politicky angažovaných osobností ženského hnutí, a tedy i Ženského klubu, byla Františka Plamínková (1875-1942), která v roce 1923 založila Ženskou národní

¹⁸ Feminismus.[online]. [cit. 4.11.2003]. Dostupné z [www: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=152982>](http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=152982).

¹⁹ Encyklopedie.[online]. [cit. 16.12.2007]. Dostupné z [www: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/502636-alice-masarykova>](http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/502636-alice-masarykova).

radu, která měla dohlížet na dodržování rovnoprávnosti a uvádět ji v praxi. Františka Plamínková se snažila prosazovat zlepšení postavení učitelek, jelikož učitelky do té doby musely žít v celibátu. Stála u zrodu Výboru pro volební právo žen, byla místopředsdkyní čtyř mezinárodních ženských organizací a získala ocenění i od hlav několika států.²¹

Ženám bylo přiznáno volební právo až ústavou z roku 1920. V roce 1925 byla Plamínková poprvé zvolena senátorkou a svou funkci vykonávala až do zrušení senátu v roce 1939. Na konci války dosáhla zrušení celibátu pro učitelky z Ženské národní rady, kde byla později velmi aktivní v protiválečných aktivitách. Po dosažení volebního práva a práva na rovný přístup ke vzdělání toto hnutí za ženská práva na čas utichlo. Z důvodu ekonomické krize a 2. světové války, byla dána přednost řešit společensky důležitější problémy. V roce 1945 sice vznikla Rada československých žen vedená JUDr. Miladou Horákovou, ale její činnost byla záhy ukončena a Milada Horáková v roce 1950 v nechvalně známém procesu popravena. Tím na dlouho skončila cesta českých žen za rovnoprávností.²²

2.4.2 Období 1945 – 1989

V červnu 1945 byla ustavena Národní fronta žen, v jejímž ústředí se scházely zástupkyně čtyř politických stran, a nadstranická Rada československých žen. Ta se hlásila k předválečné Ženské národní radě a brzy po válce se v jejím rámci povinně spojily mnohé předválečné feministické spolky, aby ženské hnutí nebylo příliš roztržštěné a snáze se kontrolovalo. Ve své činnosti (do roku 1948) Rada propagovala především vyspělejší techniku do domácností a nový zákon o rodině. Obě organizace vedle sebe působily až do roku 1948, kdy 26. února vznikl Akční výbor Rady československých žen.

Po válce také vznikl Československý svaz žen. Těžiště jeho práce se téměř výhradně soustředilo na ekonomické a ideologické pole – získávat ženy do průmyslu a zemědělství a

²⁰Feminismus.[online]. [cit. 14.11.2003]. Dostupné z www: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=154164>.

²¹Občanské sdružení Fórum 50%. [online]. [cit. 22.6.2007]. Dostupné z www: http://www.padesatprocent.cz/?c_id=269.

²²Feminismus.[online]. [cit. 14.11.2003]. Dostupné z www: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=154164>.

podporovat politiku KSČ. I tento svaz zanikl, aby jej nahradily výbory žen, které se ustavovaly jako pomocné orgány při místních (okresních, krajských) národních výborech. Po únoru 1948 se ještě chvíli udržel Ženský klub, byl však zrušen v den zatčení Milady Horákové. V roce 1967 byl jako masová organizace obnoven Československý svaz žen; v souladu s federativním uspořádáním byl ustanoven Český a Slovenský svaz žen.

Po roce 1990 byl Ústřední výbor Československého svazu žen rozpuštěn, zůstala pouze republiková organizace s názvem Český svaz žen. Ta si zachovala majetek a členstvo, organizace působí v pozměněné podobě dodnes.²³

²³Aktuálně.[online]. [cit. 10.03.2008]. Dostupné z www: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/michaela-marksova-tominova.php?itemid=2892>>.

3 GENDER VERSUS POHLAVÍ

Termínem gender označujeme kulturní a sociální stereotypy a očekávání, které se pojí k jednotlivým pohlavím. Gender je sociální konstrukt a jako takový se mezi společnostmi liší a lze ho sociálně měnit. Není pevný, závazný je pouze na základě sociálních norem. Jde o roli, ke které každý může přidávat vlastní obsah. Není dopředu dáno, která jeho podoba je správná či špatná. Přitom je nám vštěpován již od narození a stává se součástí naší identity. Jde o určité sociální ženství a mužství – takto na něj lze nahlížet jako na instituci.²⁴

Již v průběhu primární socializace si neseme v závislosti na pohlaví zcela jiné poselství do života a zcela jinou představu o tom, kde je naše místo ve společnosti, a to je v nás v průběhu dalšího života posilováno naším prostředím. Např. žena rodí děti, je to dáno jejím pohlavím. Pokud si představíme, že každá žena má, nebo dokonce musí porodit dítě, že je to její povinnost a ženská přirozenost. Není to spíše sociální očekávání, a tedy součástí ženského genderu?²⁵ Povinnost rodit děti neplyne z přirozenosti (pohlaví), ale ze sociálních stereotypů (genderu). Každý novorozenec je okamžitě klasifikován podle pohlaví, ale také je mu připsán určitý gender. U chlapečků říkáme jak je silný a velký a u holčiček jak je sladká a krásná apod. Začíná nejenom nový život, ale také začátek procesu učení generových rolí. Již studie H. A Mosse ukázala, že matky své chlapečky chovají o 27 minut déle než holčičky.²⁶ Jak si máme toto chování vysvětlit? Stačí vysvětlení, že chlapci jsou u porodu více zranitelní, neklidnější, častěji a déle pláčou? Moss to vysvětluje tím, že matka zavede určitý vzorec daný sociálním očekáváním, podle kterého jsou muži více asertivnější a odolnější vůči socializaci než ženy.

Také Louis Murphyová ve své studii o výchově dětí zaznamenává rozdíly v přístupu matek k synům a dcerám. U chlapců matky více respektují jejich samostatnost, řídí se více biorytmem dítěte a více je podněcují k tomu, aby si sami uměli věci zařídit. Dívky více

²⁴FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. vyd. Věrovany: Piszkievicz 2004. ISBN 80-86768-06-6, str. 30.

²⁵FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. vyd. Věrovany: Piszkievicz 2004. ISBN 80-86768-06-6, str. 30.

²⁶OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-403-6, str. 131-132.

opatrují a zacházejí s nimi přístupem „maminka to umí nejlépe“. ²⁷ Studie Louis Murphyové je jistě zajímavá, ale ve svém nejbližším okolí jsem se setkala s naprostým opakem, kdy matky své chlapce více hýčkaly, opatrovaly a naopak na své dcery byly přísné a vyžadovaly od nich samostatnost, odpovědnost a místo zájmů se musely podílet na péči o domácnost. Matky jsou často závislé na svých synech a synové toho velmi rádi využívají.

Podle mého názoru má každá žena právo se rozhodnout, zda chce být matkou či nikoliv, ale je otázkou zda unese tlak společnosti, jelikož v mnohých kulturách je taková žena považována za neplnohodnotnou.

Označení pro toto vytváření rozdílů mezi pohlavními společnostmi zavedla antropoložka Gayle Rubin, která si všimla, že se obsahy toho, co je mužské a ženské a co s tím souvisí se výrazně liší v různých kulturách. Tímto novým pojmem se stal „gender“. Gayle Rubin vycházela z Freuda a Lévi-Strausse a rozlišuje mezi pojmem sex a gender (sex jako fyziologické, gender jako sociální pohlaví) a tyto dva pojmy používá ve společenské analýze. ²⁸

3.1 Postavení žen z pohledu antropologických a biologických teorií

Odlišnost muže a ženy se liší také z biologického hlediska. Žena je oproti muži menší, její tělesná váha je poměrně nižší, má kratší ruce a nohy. Má menší sílu, neuzvedne těžké věci, které muži nečiní problém. Muž má oproti ženě širší ramena a žena naopak širší boky což je jakýsi předpoklad pro mateřství.

Co tedy má muž a žena společné? Jak to souvisí a jaký byl vývoj člověka? Charles Darwin přišel s novým pohledem na vývoj člověka, ale i živočichů. Podle Darwina vznikl lidský druh jako výsledek náhodného procesu. Darwin na základě svých pozorování popsal jev, který žene přírodu ve vývoji vpřed a nutí živočichy a rostliny přizpůsobovat se svému

²⁷OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-403-6, str.132.

²⁸Wikipedie.[online]. [cit. 14.02.2009]. Dostupné z [www:](http://cs.wikipedia.org/wiki/Feministick%C3%A1_liter%C3%A1rn%C3%AD_teorie)
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Feministick%C3%A1_liter%C3%A1rn%C3%AD_teorie>.

prostředí. Tímto jevem je přirozený výběr.²⁹ Na tomto principu vznikly všechny druhy živočichů a rostlin, které v našem světě známe. Člověk zásluhou svých vysokých adaptačních schopností se ukázal být velice úspěšným druhem jež patří do skupiny vyspělých savců zvaných primáti.

Lidská společnost se ve svých počátcích vyvíjela stejně jako společenství jiných živočišných druhů, později se do jejího vývoje zapojily prvky, které u jiných živočichů nenajdeme a je to např.: kultura, socializace a myšlení. Vývoj druhu, a tedy i člověka ovlivňují i jiné primitivnější aspekty např.: rozmnožování, potrava, podnebí, okolní prostředí či nepřátelé.

Člověk žil podobně jako jiní primáti především na stromech. Tento druh prostředí nabízel také určitý druh potravy, především rostlinné. S ústupem lesů a úbytkem přirozených sídlišť byl člověk donucen sestoupit na zem a přizpůsobit se novým podmínkám. Musel se naučit pohybovat v novém prostředí, rostlinná potrava již nebyla tak snadno dostupná a navíc se objevili noví predátoři, kteří se pro něj stali novým nebezpečím. Nové podmínky na něj kladly obrovskou zátěž a nedostatek rostlinné potravy tak člověka donutilo stát se všežravcem. Člověk musel odhánět dravce od jejich kořisti, nebo se pokoušel zvěř lovit sám, což byl klíčový moment, který ovlivnil specifičnost obou pohlaví. Ten, kdo odháněl dravce a pokoušel se lovit zvěř, byl muž, který měl dostatek síly, agresivity apod. Navíc nebyl zatížen rozením dětí a péčí o ně. Tento úkol příslušel ženě, která byla po porodu na dítě pudově vázána, a dítě na ní bylo dlouhou dobu závislé.

Vznik řeči, nástrojů a jejich vývoj znamenal obrovský posun ve zkulturnění člověka. Rozvoj složitých forem komunikace a vznik sociálních skupin hrály významnou roli. Přesné a rychlé dorozumívání mezi členy lovicí skupiny, zvyšovalo šanci na ulovení zvěře a s nástupem takového způsobu obživy došlo v lidském rodu k významným sociálním změnám. Člověk se stal jedinou šelmou, v jejímž společenství se lovu účastnili pouze samci. U primátů ani u jiných zvířat nepřipadalo v úvahu, aby samec nechal samice bez dozoru, musel být stále připraven bránit svůj „harém“ před jinými potulujícími se samci. To si vyžádalo změnu ve společenském chování, a odpovědí se stalo vytvoření

²⁹ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1 vyd. Praha: Argo 1999. ISBN 80-7203-124-4, str.33

citového pouta mezi partnery, což znamenalo, že se samec a samice masožravého lidoopa museli do sebe zamilovat a zůstat si věrni. Byl tak vyřešen i problém sexuálního soupeření mezi samci. Samice, jež měla podporu samce, se mohla věnovat rodičovským povinnostem a samci, jisti si věrností svých samic, odcházeli na lov bez starosti o ně. Dostáváme se tak k příčině diferenciaci mezi mužem a ženou. Ještě u žádného živočišného druhu nedošlo mezi samcem a samicí k tak přesné dělbě společenských rolí jako u člověka. Znamenalo to však že se ženy a muži vyvíjeli z biologického i sociálního hlediska zcela jiným směrem. Důležitou roli hrála i socializace jako proces vývoje od narození dítěte až po osobu, která si uvědomuje sebe samu a orientuje se ve své vlastní kultuře.³⁰

3.2 Postavení žen z pohledu sociologických teorií

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes. Vznikla z přirozeného pudu pohlavního, který vedl k plození a rozmnožování daného živočišného druhu, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat na život. Člověk byl v těch dobách mezi ostatními velkými živočichy nedokonalým tvorem a jeho mládě přicházelo na svět málo připravené. Přesto pečovat o ně a chránit je v úzkém intimním společenství ženy a muže a případně dalších blízkých lidí byla životní nutnost, základní podmínka pro jeho přežití.³¹

Ze sociologického hlediska má současná rodina své dějiny. O sociologii rodiny jako samostatné vědní disciplíně se začalo hovořit od roku 1850, kdy vznikla vlivem diferenciaci uvnitř obecné sociologie. V období mezi 20. a 30. rokem minulého století měla obecná sociologie spekulativní charakter. Do té doby se dělila podle tradičního modelu na sociální statiku a sociální dynamiku. Hlavním úkolem bylo studium sociální změny a její kontroly. Díky autorům Spencerovi a Comtovi, kteří vydali knihy o

³⁰ Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z [www: <http://web.telecom.cz/cmincmin/antropologie.htm>](http://web.telecom.cz/cmincmin/antropologie.htm).

³¹ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o. 1994. ISBN 80-85282-83-6, str. 15.

Sociologii.³² Mnoho sociologů vycházelo z Comtova učení, které považovalo rodinu za základní buňku společnosti.³³ Rodina se postupně vyčleňovala jako „soukromý“ prostor, kde členové rodiny měli zájem být spolu pohromadě, sdílet určitou intimitu a stali se citlivější na kvalitu vzájemných vztahů.³⁴

Záslouhou T.G. Masaryka nebyla disciplína české sociologie v počátcích. Navíc T.G. Masaryk se zabýval otázkou ženské emancipace. Při hledání kořenů emancipačního úsilí žen najdeme v hrubém rozlišení dvě tradice. Jedna vysvětlovala příčiny „poddaných žen“ jejich ekonomickou závislostí na manželovi a tzv. uvězněním v rodině. Panovali zde nerovnosti v manželském páru ze strany tlaků manžela. Měšťanská rodina se v procesu urbanizace a modernizace začala vydělovat z tradiční venkovské velkorodiny. Osvobození žen od závislosti na manželství a ekonomické strážce, s možností přijmout placené zaměstnání nebo podnikat, což bylo vyhrazeno pouze mužům, vedlo měšťanské ženy k cíli emancipačního hnutí. Dělnické ženy se nacházely v jiném postavení. Nepotřebovaly se prolomit do světa práce: procházely placeným zaměstnáním v továrnách a měly osobní zkušenost s vykořisťováním proletářek. Dělnická rodina byla nestabilní z hlediska sociálního. Osvobození se od manžela a jeho tyranie nenabízela žádnou pozitivní volbu. Hlavním nepřítelem nebyl muž, ale samotná instituce rodiny – stará a nejlépe osvědčená, ekonomické zabezpečení a společenský řád.³⁵

³² MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str.34-35.

³³ ŠOLCOVÁ, M. *K některým otázkám sociologie rodiny*. 1.vyd. Brno: Univerzita J.E.Purkyně 1976. ISBN 55-972-77, str. 5.

³⁴ DE SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 1999. ISBN 80-7178-249-1, str. 10.

³⁵ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str.34-35.

4 ŽENA A RODINA

Mužská a ženská role je pevně stanovena, pokud to bereme z hlediska fyziologického pohledu. Co se týká v rozdělení rolí v rodině už to tak jednoznačné není. Je sice dáno již od prvopočátku věku u Adama a Evy, kdy byli předem určené pravidla. Také role, které v rodině a ve společném životě měli zastávat. Na počátku dělali společné činnosti, ale poté co Eva otěhotněla, tak se její role a tím i její zařazení změnilo. Její těhotenství jí přinášelo jistá úskalí, které omezovalo jistý druh činnosti, které prováděla dříve. A tak Adam jako silný to muž musel zastat i práci, kterou dříve vykonávala Eva či ji prováděli společně. Adamovi tak mimo jeho činnost jako bylo odhánět nebezpečnou zvěř, obstarat obživu a o oheň musel zastat i tzv. domácí práce odnést zbytky, opravit či poklidit obydlí. Jakmile se dítě narodilo, Eva se o ně musela starat, byla tím omezena v pohybu a když ho odchovala, pravděpodobně přišlo další. Předchozí vysvětlení již nepatří pro naši vzdělanou, technicky rozvinutou společnost, ale vysvětluje rozdíly, které přetrvávají i v moderní industriální společnosti, kde velká část matek malých dětí nemá jinou roli než pečovatelskou a omezenou na domov.³⁶

Dnes, kdy zaměstnání a kariéra je pro většinu z nás důležitou součástí života, je typické, že kariéra ženy je přerušovaná a rozdělena do několika fází. S tím souvisí i životní dráha ženy a muže, která zahrnuje:

1. biopsychické konstituce a vybavení sociálního individua (čas mládí, zralosti, stárnutí, stáří)
2. práce (povolání), jiné formy získávání prostředků pro život (profesní dráha)
3. rodinný život (rodinný cyklus)
4. volnočasové aktivity (sportovní nebo umělecké dráhy)³⁷

³⁶ OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-403-6, str. 100.

³⁷ NOVÝ, L. *Životní dráha jako sociologický problém*. 1.vyd.Brno: Univerzita J.E.Purkyně 1989. ISBN 80-210-0187-9, str.13.

Žena vedle kariéry musí zvládat i druhé zaměstnání – domácnost. Práce v domácnosti je neplacená i když ženu stojí mnoho času a úsilí. Přestože ubyla těžká práce, kterou nahradili stroje (např. pračky, vysavače), stále se však průměrný počet hodin věnovaný domácí práci za půlku století nezmenšil. Technika eliminovala některé těžší práce, ale na jejich místo přišly nové úkoly. Zvýšil se objem času věnovanému péči o děti, nákupům, vaření, starost o dům apod. Neplacená domácí práce má velký ekonomický význam. Odhaduje se, že práce v domácnosti představuje 25 až 40% bohatství v průmyslových zemích. Tím, že žena zdarma poskytuje služby na nichž je závislá velká část pracující populace, posiluje domácí práce celou ekonomiku.³⁸ Práci v domácnosti můžeme charakterizovat tzv. vedlejší činností a pokud by za ni žena dostala zapláceno, přišla by si na slušné peníze.

Pokud se tedy žena rozhodne mít dítě/děti musí počítat s tím, že bude po zásluze potrestána. Špatně placeným zaměstnáním, ekonomickou závislostí, nižším důchodem a to vše za netržní chování. Od ženy totiž nejenom muž, ale i společnost očekává, že veškeré domácí práce a péči o dítě jako je přebalování, krmení, učení, předčítání pohádek, oblékání, praní, žehlení, mytí nádobí, vaření teplých večeří a k tomu ještě úklid celé domácnosti. Mnohdy ještě práce na zahradě a kolem domku. Od muže se očekává, že bude domů nosit peníze a věnovat se tvůrčím aktivitám jako je hraní, sport a manuální dovednosti. Bude vymýšlet kreativní činnosti, zábavu, výlety apod. Mnoho mužů od ženy očekávání ještě i tyto zmiňované činnosti, ale copak je v silách žen aby měli energii na kreativní zábavu? V případě rozdělení rolí v domácnosti, kdy by muž pomohl např. s vařením, úklidem, koupáním a uspáváním dětí by na to ženě jistě energie zbyla. Existují rodiny, ve kterých podobné rozdělení funguje a jsou zatím výjimkou. Vyvracují tak stereotypní představu pevného rozdělení rolí v rodině.

Jasně rozdělení mateřské a otcovské role tak funguje již po několik desetiletí. Ve všech industriálních zemích existuje dělení podle genderu a ve většině, ne-li ve všech profesích. Zvláště jedna profese „žena v domácnosti“, je především ženská. (Ženu v domácnosti zde

³⁸ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1 vyd. Praha: Argo 1999. ISBN 80-7203-124-4, str. 325-326.

autorka chápe jako „osobu“ plně odpovědnou za domácí práce“). Autorka uvádí, že např. ve Velké Británii je 76% zaměstnaných žen zároveň ženami v domácnosti, z nepracujících je to 96%. Vysoké procento nepracujících žen je dáno tím, že mají děti a péče o dítě je samozřejmě hlavně ženská práce, jak doma, tak mimo domov. Za celodenní péči o dítě jsou odpovědné matky, nikoli otcové.³⁹

4.1 Žena a rodina v České republice

Konec druhé světové války přinesl vlnu tzv. „poválečného babyboomu“. Lidé otřesení válkou a nejistotou se stáhli k rodinnému krbu. Poměrně brzy po válce se začaly zlepšovat i hospodářské poměry. Padesátá léta byla desetiletím hospodářského růstu. Byla vysoká úroveň průmyslové infrastruktury, výhodně orientované na spotřební průmysl. Životní úroveň v tehdejším Československu byla zlomena v samotném počátku komunismem a totální devastací produktivních sil společnosti.

Například ve Spojených státech byla situace zcela jiná a jak ji prezentovala tehdejší média, vypadala následovně: šťastný manželský pár, vychovávající své děti v rodinném domku, dvougenerační, s rozdělením ženských a mužských rolí. Jednalo se o nukleární rodinu.⁴⁰

³⁹ OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-403-6, str. 116.

⁴⁰ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str.42-45.

Základní struktura rolí v nukleární rodině

	<i>instrumentální</i>	<i>expresivní</i>
	<i>priorita</i>	<i>priorita</i>
<i>nadřazený</i>	otec (manžel)	matka (manželka)
<i>podřazený</i>	syn (bratr)	dcera (sestra)

„Všeobecně rozšířená skutečnost, že ženy jsou intimněji spojeny s ranou péčí o dítě (v čemž kojení hraje základní úlohu), je primární příčinou toho, proč ženská role v rodině i mimo ni jeví tendenci k větší expresivitě nežli role mužská.“⁴¹

Nukleární rodinu integrovala do společnosti dvojí role otce, vedle toho, že plnil v rodině funkci instrumentálního vůdce, byl angažován i ve světě mimo rodinu. Svou zaměstnaneckou rolí opatroval rodině chléb, ale svým úsilím o dosažení co nejvyšší příčky na stratifikačním žebříčku zařazoval celou rodinu do určité sociální vrstvy. Jeho kariéra byla i kariérou rodiny a jeho neúspěch byl i neúspěchem rodiny. Na jeho úspěchu se podílela i manželka/matka, která jako emocionální vůdce rodiny vytvářela v rodině bezpečné zázemí a příznivé citové klima, dávající otci odpočinout v neúprosném zápase o úspěch v širší společnosti.⁴²

Padesátá a šedesátá léta byla určitým věkem rodiny – v západních zemích se šťastná rodinka usmívala ze všech reklam a byla čistě konzumní tak jako i v tehdejším Československu.

⁴¹MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str. 45.

V tehdejší režimu a za ekonomických podmínek, které zajišťovali veškeré populaci stabilní práci se podařilo dosáhnout vysoké porodnosti v sedmdesátých letech (1973 – 1978). Charakteristické pro starý a politický režim byl průměrný věk prvorodiček a to v roce 1975 – 22,1 let. Ženy měly obvykle dvě děti na rozdíl od vysokoškolsky vzdělaných žen, které se často rozhodly mít jedno dítě a současně si zachovat svou profesi. Pokles porodnosti nastal až začátkem osmdesátých let a pokračoval do let devadesátých.⁴³

Dnes je situace jiná a porodnost opět stoupá. Rodí totiž ženy silných ročníků ze sedmdesátých let. Ženy si již stihly vybudovat kariéru a začaly si zakládat rodiny. Ženy tak mohly vystudovat, pracovat a realizovat se při teoreticky stejné šanci jako muži, i když žena vydělává až o několik tisíc méně než muž na srovnatelném místě se stejnou kvalifikací.

To může mít několik důvodů. Za prvé stále přetrvává představa, že žena nemusí vydělávat tolik, protože má doma svého živitele a za druhé, čímž často argumentují zaměstnavatelé, žena se stará o rodinu, děti a je vlastně méněcenná pracovní síla (první potencionální rodič, který kdykoliv může zůstat doma s dítětem), a proto se od ní neočekává takové pracovní nasazení a výkon. Tato situace mnoha ženám vyhovuje, ale tím, že je aplikována plošně získává diskriminační charakter. Co se zaměstnavatelů týče toto není jediný druh diskriminace z jeho strany. I když se žena rozhodne pro kariéru, tak velmi brzy narazí na zcela jasnou diskriminaci na trhu práce, a tou je její potenciální mateřství. Již při úvodním rozhovoru se ptají uchazečky na přítele, manžela, kdy se bude vdávat, za jak dlouho si pořídí první dítě a podobně. Mnohdy je jí dokonce zcela jasně řečeno, že není přijata kvůli tomu, že by za pár let mohla mít děti. A proto není důvodu do této uchazečky investovat peníze na zavedení a zaučení.

V České republice většina párů preferuje tradiční model. Velmi těžko bychom hledali muže na rodičovské dovolené. Ve svém okolí nikoho takového neznám. Tatínkové se do péče o rodinu a domácnost příliš nehrnou a ženy to po nich nevyžadují a já se jim vůbec nedivím,

⁴²MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str. 42-47.

⁴³MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09, str. 55-57.

jelikož sama jsem na tzv. rodičovské dovolené. Kolik mužů by se dokázalo plně postarat o dítě a ještě o domácnost?! Takoví muži určitě existují, ale jsou nedostatkovým zbožím.

Dodnes mi není srozumitelné, kde se stala chyba, že je v zákonu uvedeno slovo mateřská a rodičovská dovolená. Musím podotknout, že to žádná „dovolená“ rozhodně není. Proč to někdo nazval jako dovolenou (nicnedělání), jelikož pod tímto pojmem si většina z nás představí odpočinek, nabírání nových sil, energii, pohodu, žádný stres, volnost apod. Jsem toho názoru, že by se pojem „dovolená“ měl změnit a nahradit např. na mateřskou a rodičovskou práci nebo péči, jelikož se jedná o 24 hodinovou péči o dítě a domácnost.

V současné době je na ženu v České republice kladena hlavní zodpovědnost za péči a výchovu o dítě a je jí umožněno se o ně do určitého období starat. Obvykle je to do tří let věku dítěte. V zákoníku práce č. 262/2006 Sb. jsou uvedeny pojmy mateřská a rodinná dovolená. Mateřská dovolená - jak uvádí zákon – „**zaměstnankyni (matce) náleží v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě mateřská dovolená po dobu 28 týdnů; porodila-li zároveň dvě nebo více dětí, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů**“.⁴⁴

Rodičovská dovolená slouží k prohloubení péče o dítě, kterou je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnankyni na její žádost. „Rodičovská dovolená se **poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otcí od narození dítěte**, a to v rozsahu, o jaký o ni požádají, ne však déle než **do doby, kdy dítě dosáhne věku tři let**“.⁴⁵

„Cílem je umožnit rodičům lepší slučitelnost jejich rodičovské a profesní role v případě, že nechtějí rezignovat ani na své rodičovství a ani na svou profesní realizaci. Při vytváření podmínek k realizaci lepší slučitelnosti profesních a rodinných rolí je však nutné nejen vyvážené zohlednění zájmů rodičů ale rovněž i dětí. Předpokladem lepší slučitelnosti profesních a rodinných rolí je zejména existence **opatření pracovněprávní povahy a existence finančně a teritoriálně dostupných služeb péče o děti** (zejména do tří let jejich věku, předškolního a mladšího školního věku dítěte)“.⁴⁶

⁴⁴MPSV – Rodina. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z www: <<http://www.mpsv.cz/cs/4>>.

⁴⁵MPSV – Rodina. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z www: <<http://www.mpsv.cz/cs/4>>.

⁴⁶MPSV – Rodina. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z www: <<http://www.mpsv.cz/cs/4>>.

Dle dnešní legislativy má žena nárok se rozhodnout jak dlouho se svým dítětem zůstane doma, kdy či zda půjde do práce hned po mateřské dovolené.

Má na výběr ze tří možností.:

- ♦ rychlá varianta, která představuje dva roky,
- ♦ klasická - tři roky,
- ♦ prodloužená na čtyři roky.

Jestliže se žena např. rozhodne tak, že bude doma pouze rok, je většinou společností označena jako kariéristka a musí čelit tlakům a společenské kritice okolí. Navíc sama žena uvnitř sebe bojuje zda není sobecká mít dítě a současně i pracovat. Žena nemá vždy příliš na výběr, zvláště pokud ji muž opustí, a to se často stává, jelikož každé druhé manželství se dnes rozvádí. Musí tak přistoupit na společenskou, ekonomickou a politickou ostrakizaci, musí se vzdát vyšších cílů v profesi apod. Za to jí dá stát tzv. něco na přilepšenou. Až děti odrostou, smíří se ze špatně placeným zaměstnáním, nebo se bude trápit pocitem, že jí už ujel vlak. Tato tzv. „společenská smlouva“ je pro mnohé ženy přijatelná, protože v mateřství vidí své životní poslání a mnohdy nemají možnost se seznámit s jinými příklady fungování systému, kde aktivní rodičovství neznamena konec profesních postupů. Žena je postavena před ekonomickou závislost na muži, jako jednotlivce. Závislost se vyplatí, pokud vztah dobře funguje až do stáří, kdy žena má mnohem nižší důchod na rozdíl od muže a to díky hůře placenému zaměstnání. Je to spojené s její dřívější rezignací na výběr zaměstnání a kariérní je řád zahalen rouškou staráním se o dítě/děti.

Jinou stránkou v životě rodiny a ženy je „riziko“ kdy muž se rozhodne odejít v padesáti s mnohem mladší partnerkou poté co mu žena vychovala tři děti a obětovala celý život rodině a domácnosti. Pak je odkázána pouze sama na sebe a možná na pomoc dětí, které mezitím dospěly a založili si svou vlastní rodinu.

Je to skutečně to, co ženy chtějí od života? Není to jeden z hlavních důvodů proč odkládají své mateřské poslání na pozdější dobu? Ženy si dnes nemohou být jisté, že s nimi partner nebo manžel zůstane až navěky a bude starostlivým tátou.

Pokud se na to podíváme z jiného úhlu, ani otcové to dnes nemají snadné. Očekává se od nich, že budou především vydělávat spoustu peněz a zabezpečení tak rodinu a přitom budou veškerý svůj volný čas trávit s rodinou. Některé partnerky to mohou mít složitější a

to v případě, kdy muž nebyl veden k pomoci v rodině či mu chyběla mužská část rodiny, resp. vyrůstal v rodině neúplné. Většinou to souvisí s jejich dětstvím. Jestliže chlapec doma vidí, že táta a děda se starají o rodinu, pomáhají své ženě, věnují jim čas, tak pravděpodobně se bude chovat podobně. Pokud ovšem někdo pochází z rozvedené/neúplné rodiny a nemá ten správný mužský vzor, tak se stává, že neví co dělat u vlastní rodiny. Často se pak stane, že z toho muž tak trochu tzv. „zblbne“ a dá přednost kariéře před rodinou nebo si rodinu pořídí, ale nevěnuje jí dostatek času a má ji jen jako doplněk svého volného času.

Co se tedy v dnešní době očekává od muže? Je to, že muž bude pracovat až do večera, stihne nějaký ten koníček a domů dorazí ve chvíli, kdy děti jdou spát? Problém je celospolečenský a otec jako autorita rodiny je vzdálen od rodiny přes týden a děti vidá o víkendech, protože většinu času tráví vyděláváním peněz, cestováním, vzděláváním se apod. Je to ideální co rodina a vztahy v rodině chtějí? Určitě ne, ale je to výdobytek dnešní zrychlené doby, kdy se tento model rodiny předpokládá a je vidět čím dál častěji v okolí.

Děti pak nemohou navázat hlubší citový vztah jako mají s matkou, což velmi komplikuje situaci v případě rozvodu. Soud svěří většinou děti do péče matky jelikož má s nimi silný citový vztah, i když otec zájem má a projevuje jej, ale bohužel nemohl vzhledem k jeho zařazení navázat kvalitní vztah s dítětem a dítě ho pak v dané vypjaté situaci odmítá a raději se přiklání k matce.⁴⁷

Muž jako vychovatel dětí na dálku navíc může způsobovat rodině mnoho problémů. Otec se snaží vynahradit dětem svou nepřítomnost a tak je může příliš rozmazlovat např. častým vozením dárků či může zasahovat do chodu rodiny jako narušitel pořádku. Zpočátku se tak muž může cítit jako cizinec ve své vlastní rodině, jelikož nabourává zažitý program své ženě a dětem. Partneři by se měli předem domluvit na pravidlech. I jako vzdálený vychovatel může v dnešním multimediálním světě komunikovat se svými dětmi na dálku.⁴⁸

⁴⁷Nové ženy-mosty. [online]. [22.08.2007]. Dostupné z www: <<http://www.novezeny.eu/mosty/materske-skolkny-a-jesle-ve-spanelsku>>.

⁴⁸Britské listy.Rodičovství – výzva pro celou společnost. [online]. [cit. 16.4.2007]. Dostupné z www: <<http://www.blisty.cz/2007/4/16/art33864.html>>.

4.2 Současnost a výhledy do budoucna

Současný systém není žádná idyla a je otázkou k zamyšlení jakým způsobem pomoci, aby rodičovské role byly podle individuálních přání a tužeb rozděleny. Jeden ze směrů, kterým bychom se mohli ubírat je usnadnit matkám ekonomické a společenské aktivity a otcům aktivnější zapojení do péče a výchovy.

Pomoci by musel i stát a to řadou změn na trhu práce – daňové úlevy firmám, které zavádějí práci z domova (např. část pracovní doby, dva dny z pěti apod.). Usnadnit legislativu pro zavedení firemní školky. Pružnost pracovní doby, možnost střídavé rodičovské dovolené, otcovské dovolené a nemocenské apod.⁴⁹ Odstranění platové diskriminace by pomohlo párům vystřídat se na rodičovské dovolené bez toho, že by jim hrozil úpadek do bídy v případě, že by měli vyžít z tzv. ženského platu. (Není žádným tajemstvím, že na malých městech si žena vydělá cca. 8.000-10.000 čistého).

Bohužel se málokdo zamyslí nad tím, že vzhledem k tomu, že je v Česku obrovská rozvodovost, je spousta žen v pozici živitelky rodiny a s takovým “ženským” platem to nemá opravdu lehké. Platová diskriminaci je i ve veřejném sektoru: nízké učitelské, lékařské a zdravotnické platy nemají ve světě obdoby a člověk se nemůže divit českým lékařkám, zdravotním sestram a učitelkám, když po uznávání diplomů v rámci EU odjedou pracovat tam, kde jejich náročnou práci patřičně ocení.

Nemůžeme se proto pozastavovat nad tím, kdy ženy své mateřské poslání odsouvají na neurčito a chtějí nejprve trochu poznat svět a vydělat si peníze do začátku.

Příkladem může sloužit model skandinávských zemí, kde je největší porodnost v EU. Země, kde funguje sociální stát s kvalitními jeslemi a školkami, kde existuje otcovská dovolená, kde ženy ve své většině pracují, kde je platová diskriminace jednou z nejmenších.⁵⁰

⁴⁹Nové ženy-mosty. [online]. [22.08.2007]. Dostupné z www: < <http://www.novezeny.eu/mosty/materske-skolky-a-jesle-ve-spanelsku>>.

⁵⁰Nové ženy-mosty. [online]. [22.08.2007]. Dostupné z www: < <http://www.novezeny.eu/mosty/materske-skolky-a-jesle-ve-spanelsku>>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL VÝZKUMU

Cílem předkládaného výzkumu bylo zjistit, zda dochází v naší společnosti ke změně sociálního statusu žen, které z pracovního procesu nastoupily na rodičovskou dovolenou. Důležité je si uvědomit, že objektivní statusové postavení je v třídní společnosti úzce navázáno na majetkové poměry, na rozdíl od subjektivního statusového postavení, které může být spojeno s pocity izolovanosti, které přináší změna životního způsobu spojená s nástupem na RD a péčí o dítě. Ve své výzkumné části jsem se snažila nezohledňovat tzv. objektivní statusové postavení vázané na ekonomické ukazatele, ale spíše popsat chápání statusového postavení očima žen - matek, které přešly z ekonomicky aktivní oblasti do oblasti, z pohledu většinové společnosti, pasivnější. Budu se zabývat změnou sociálního statusu žen na RD. K realizaci svého výzkumu jsem si zvolila Klub dětí a maminek v Zádveřicích, který zaměřuje svoji činnost na rodiče na RD, aby smysluplným způsobem trávili svůj volný čas se svými dětmi a přitom se i něco nového naučili a poznali. Výzkumným objektem se staly všechny maminky navštěvující Klub dětí a maminek v Zádveřicích. Podmínku výběru splňovalo sedm žen, které jsem oslovila se žádostí o rozhovor. Všechny souhlasily. Kritériem výběru byly ženy na RD, které před nástupem aktivně pracovaly, nejméně jednou navštívily vybraný Klub a žijí ve společné domácnosti s partnerem.

5.1 Druh a metoda výzkumu

V rámci svého výzkumu jsem uplatnila kvalitativní výzkumnou strategii, kdy jsem za využití techniky strukturovaného rozhovoru získávala informace od žen, které pravidelně navštěvují rodinný Klub. Otázky vedených rozhovorů byly zaměřeny k předmětu mého výzkumu, a to k problematice statusového postavení žen na rodičovské dovolené v naší společnosti. Vedené rozhovory jsem zapisovala do připravených záznamových archů a následně analyzovala a zpracovala.⁵¹

⁵¹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, str.166-174.

5.2 Popis místa realizace výzkumu

Svůj výzkum jsem realizovala v Klubu dětí a maminek v Zádveřicích u Zlína, který funguje od 11. listopadu 2008 a vznikl pod záštitou Centra pro rodinu Zlín, os. a je neziskovou organizací. Klub je zaměřen na podporu, rozvoj rodinného života a na budoucí rozvoj dítěte při vstupu do mateřské školy.

Hlavní náplní Klubu je trávit společný čas, hrát si, zpívat, udržet a oživit si staré kulturní krajové zvyky nebo kreslit. Na programu jsou i různé besedy, přednášky s odborníky na různorodá témata zaměřené na děti.

5.2.1 Charakteristika Klubu dětí a maminek

Do Klubu dětí a maminek dochází 10 - 20 rodičů, především žen. Pro svůj výzkum jsem oslovila maminky Klubu, které docházejí do Klubu pravidelně a tj. 10 maminek. Tyto ženy na rodičovskou dovolenou nastoupily z pracovního procesu. Z celkového počtu se mi podařilo provést rozhovor ze sedmi z nich, které byly ochotny se mnou otevřeně komunikovat a poskytnout mi tak potřebné informace ke zpracování.

Klub dětí a maminek se nachází v příjemném rodinném prostředí v prostorách fary pod místním Kostelem. Především v podzimním a zimním období mají maminky k dispozici jednu společenskou místnost – klubovnu, kterou si postupem času zvelebily k obrazu svému a hlavně ve stylu, tak aby se jejich dětem klub líbil, byl bezpečný a necítily se v něm stísněně a nepříjemně. Ve dnech, kdy je možnost jít z dětmi ven se maminky z Klubu snaží maximálně využít všech dostupných možností nacházející se v blízké lokalitě resp. katastru obce. A tak se často stává, že maminky z Klubu se ze svými ratolestmi často setkávají na dětském hřišti či hale místní Sokolovny či v nedalekém lese na Myslivecké chatě.

Nepravidelní návštěvníci Klubu dětí a maminek jsou i tatínci, kteří se do koloběhu či dalo by se říci rituálu v klubu zapojují převážně o víkendech, kdy je zapotřebí provést drobné opravy a úpravy vnitřních a venkovních prostor klubu a itineráře, kdy jak je známo, dítě dokáže neuvěřitelné věci, i když je pod dohledem rodičů a to co není resp. nepředpokládáte, že se rozbije či rozmontuje, dítě to dokáže během pár vteřin. Proto se zde

zmiňují i o tatíncích, kteří nepatří mezi pravidelné hosty klubu, ale jsou jeho nezbytnou součástí.

Obr. č. 1 Beseda s psycholožkou

Obr. č. 2 Maminky v Klubu s dětmi

5.3 Způsob realizace výzkumu

Získávání informací jsem věnovala dostatek času, získala jsem dostatek údajů potřebných pro výzkum. Zaměřila jsem se na získání důvěry, navození osobního vztahu, vysvětlení záměru rozhovoru a odstranění případných obav respondentek (maminek). Do rozhovorů jsem zapojila otevřené otázky. Vše jsem si co nejpřesněji zapisovala, aby nedošlo k pozměnění smyslu. Rozhovory jsem provedla odděleně vždy s jednou respondentkou v místnosti.

5.4 Zpracování výsledků rozhovorů

Strukturované rozhovory jsem uskutečnila se sedmi maminkami a získala jsem potřebné odpovědi. Jednotlivé odpovědi jsem seřadila do pěti širokých kategorií. V další části jsem jednotlivé kategorie rozdělila podle daných otázek do menších celků a tímto způsobem jsem získala ucelenější obraz o zkoumané problematice.⁵²

5.4.1 Demografické údaje

Při zkoumání **demografických otázek** jsem zjistila následující skutečnosti. Všechny zkoumané osoby byly ženy na rodičovské dovolené, na kterou nastoupily z pracovního procesu. Jedna maminka je vyučená v oboru, čtyři maminky mají středoškolské vzdělání a dvě vyšší odborné. V případě rodinného stavu jsou všechny vdané, pouze jedna je svobodná. Čtyři maminky mají jedno dítě do věku čtyř let, další má dvě děti do věku čtyř let a poslední má jedno dítě do věku čtyř let a jedno dítě nad čtyři roky. Celkem šest maminek pochází ze Zádveřic a jedna maminka z přilehlé části Rakové.

⁵²HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, str.223-225.

Tabulka 1

	MAMINKA Č.1	MAMINKA Č.2	MAMINKA Č.3	MAMINKA Č.4	MAMINKA Č.5	MAMINKA Č.6	MAMINKA Č.7
Věk	32	30	25	30	29	32	31
Vzdělání	Středoškolské	Středoškolské	Středoškolské	Středoškolské	Vyšší odborné	Vyučena v oboru	Vyšší odborné
Stav	vdaná	svobodná	vdaná	vdaná	vdaná	vdaná	vdaná
Počet dětí	2 děti	1 dítě	1 dítě	1 dítě	1 dítě	2 děti	2 děti
Dosavadní zaměstnání	Úřednice MěU	Úřednice na okr. Úřadě Zlín	Zdravotní sestra Ostrava	Dělnice v dvousměnném provozu	Asistentka ředitele	Švadlena	Účetní v soukromém sektoru

Zdroj: vlastní výzkum v Klubu pro maminky a děti

5.4.2 Údaje týkající se Klubu pro maminky a děti

Otázky týkající se **Klubu pro maminky a děti**. Počet dětí s kterými dochází maminky do Klubu se odvíjí dle jejich věku a je to do věku tří let. Mezi nejčastější odpovědi na otázku - *Jakým způsobem jste se o Klubu dozvěděla?* Maminky odpovídaly následujícím způsobem a to od kamarádky, maminky z dědiny, z vývěsky a obchodě a dvě maminky byly u založení Klubu. Všechny maminky do Klubu dochází pravidelně – výjimka je v případě nemoci dítěte. Čas i den vyhovuje všem maminkám mimo jednu, které na počátku vadila brzká ranní hodina. S aktivitami a programy jsou maminky spokojené a navíc v jarním období bude na programu setkávání a místním hřišti a v Sokolovně.

Tabulka 2

	MAMINKA Č.1	MAMINKA Č.2	MAMINKA Č.3	MAMINKA Č.4	MAMINKA Č.5	MAMINKA Č.6	MAMINKA Č.7
S kolika dětmi chodí do Klubu?	se 2 dětmi	s 1 dítětem	s 1 dítětem	s 1 dítětem	s 1 dítětem	s 1 dítětem	se 2 dětmi
Jak se o Klubu dozvěděla?	od kamarádky	Klub realizovala	v místním obchodě	Klub pomohla realizovat	od kamarádky	od kamarádky	v místním obchodě
Jak dlouho a často tam chodí?	v Klubu je podruhé	dochází pravidelně	dochází pravidelně	dochází pravidelně	dochází nepravidelně	dochází pravidelně	dochází pravidelně
Vyhovuje jí čas a den?	vyhovuje jí čas i den	vyhovuje jí čas i den	vyhovuje jí čas i den	vyhovuje jí čas i den	zpočátku jí nevyhovoval čas	vyhovuje jí čas i den	vyhovuje jí čas i den
Jaké programy, aktivity by ještě uvítala?	s aktivitami je spokojená	s aktivitami je spokojená a přijímá další návrhy	s aktivitami je velmi spokojená	s aktivitami je spokojená a přijímá každý požadavek	s aktivitami je velmi spokojená	přivítala by výlety a exkurze	s aktivitami je maximálně spokojená

Zdroj: vlastní výzkum v Klubu pro maminky a děti

5.4.3 Údaje o rodičovské dovolené a sociálním statusu

Oblast další části rozhovoru patří k nejdůležitějším. Pro čtyři maminky se jedná o první rodičovskou dovolenou a pro další tři je to již jejich druhá. O tom, zda manžel nebo partner nastoupí na rodičovskou dovolenou neuvažovaly z finančních důvodů (muž má vyšší plat). Maminky jsou na rodičovské dovolené vcelku spokojené, někdy jim chybí společnost, ale na druhou stranu jsou „*pánem svého času*“, berou to jako své poslání. Není to tak jednoduché jak se zpočátku domnívaly, přesvědčily se o tom, že to není žádná dovolená, ale je to služba na 24hod denně. Změnu sociálního postavení ve společnosti pět maminek vnímá, že změna určitě nastala. Jejich zájmy nejsou již tak podstatné a změnou nová role „*matky*“. Ženu jako matku lidí více respektují, berou ji vážněji a také se jim změnil okruh lidí. Jak jedna maminka uvádí „*okruh lidí se změní, ať chceme nebo ne, i když se nechci stále bavit o plenách a dětech, stejně u nich skončíme*“. Dvě maminky tuto změnu nevnímají a neřeší. Vyřazené někdy ze společnosti se spíše necítí, je jen těžší vyrazit s přáteli nebo si zajít zacvičit. Některé maminky se cítily velmi osamělé zpočátku a i nyní pokud nemají hlídání a nemohou si zajít např. na kosmetiku, ke kadeřnici, tak je to pro velmi složité. Jak dodávají „*kvůli nedostatku hlídání mám minimum času pro sebe, nevím co to je kultura nebo věnovat se svým koníčkům, ale své děti zbožňuji a vím, že je to dočasný stav*“. Jako zásadní otázka se ukázala být – *Jak si myslíte, že rodiče na rodičovské dovolené vnímá naše společnost?* Dvě maminky jsou názoru, že se to hodně zlepšilo, je tzv. „*babyboom*“, který tomu přispívá, dětí přibývá a je to dneska „*móda*“ mít dítě. Těhotenství se už také nebere jako „*choroba*“, kdy se naše maminky musely zahalovat, aby nepohoršovaly okolí. Naopak ostatní maminky to vnímají tak, že je společnost nedoceňuje, hlavně úlohu matek. Stále panuje názor: „*Jo ty jsi na rodičovské dovolené, ty se máš nebo vy se jen doma flákáte a já jsem chudák v práci*“. Patrně bude ještě chvíli trvat, než okolí přijme, že být na „*rodičovské dovolené*“ je častěji větší dřina než být v práci a navíc jde o nepřetržitý provoz bez vystřídání.

Tabulka 3

	MAMINKA Č.1	MAMINKA Č.2	MAMINKA Č.3	MAMINKA Č.4	MAMINKA Č.5	MAMINKA Č.6	MAMINKA Č.7
Kolikátá je to Vaše RD?	druhá rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	druhá rodičovská dovolená	druhá rodičovská dovolená
Uvažovali jste s partnerem, že by on zůstal na RD?	ne, manžel má vyšší plat	ne, manžel podniká	ne, žena není typ „Kariéristky“	ne, manžel má vyšší plat	ne, manžel má vyšší plat	ne, manžel má vyšší plat	ne, manžel více vydělavá
Jste na RD spokojená?	ne, vadí jí soc. izolace	s dítětem ano, s financemi ne	ano, bere to jako posláni ženy	ano, bere to jako posláni ženy	ano, ale je to 24hod služba	ano	ano, je pánem svého času
Změnilo se Vaše soc. postavení ve společnosti?	ano, nová role matky	ano, nová role matky	ano, nová role matky a změnil se okruh lidí	ano, ale neřeší to	ano, nová role matky	ne	ne
Cítíte se někdy vyřazená ze společnosti?	trochu, má málo času pro sebe	ne cítí se vyřazená ze společnosti	ne, je těžší si do společnosti zajít	ne, vyřazená se ne cítí	zpočátku se cítila vyřazená	ne	ano, někdy
Jak rodiče na RD vnímá naše společnost?	myslí si, že dobře	dobře, změnilo se to k lepšímu	společnost nedoceňuje úlohu matek	pouze jí vadí název „dovolená“	dobře, ale litují je kvůli finančním nárokům	špatně	jako někoho koho nelze zaměstnat

Zdroj: vlastní výzkum v Klubu pro maminky a děti

5.4.4 Ekonomické údaje

Překvapivě se ukázalo, že u dvou maminek se **ekonomická situace rodiny** nezměnila. Navíc jsou jen výdaje na děti. Pět maminek uvádí, že se situace zhoršila, přibyl další člen do rodiny a rodičovský příspěvek je nižší než plat před nástupem na mateřskou dovolenou. S výší rodičovského příspěvku jsou maminky spokojené, jen výše porodného není dostačující, náklady jsou několikanásobně vyšší. Jedna maminka dokonce uvádí: *„jsem si je vědoma, že zabezpečení v České republice je velmi dobré a dodává, že jsme jediná minimálně v Evropě“*. Pro jednu maminku je příspěvek velmi nízký a rodina má problém s částkou vyjít. Sociální politika státu zaměřená na podporu rodičů nezletilých do věku 4 let věku se jeví jako nedostatečná pro dvě maminky. Jsou nespokojené s malou možností částečných úvazků a nedostatkem školek. Navíc je krátká otvírací doba mateřských školek (do 15:30 – 16:00hod) a časté uzavření během prázdnin. Jedna maminka vnímá dostatečnou podporu od státu jen pro ženy, které před nástupem na mateřskou dovolenou vydělávaly pěkné peníze. Všechny maminky se rozhodly pro tříletou variantu rodičovské dovolené. Dvě maminky se zatím nechystají do zaměstnání jelikož chtějí další dítě. Pět maminek se chce vrátit zpět do zaměstnání z finančních důvodů. O možnosti přivýdělků v průběhu RD uvažovalo celkem pět maminek, ale buď nenarazily na nic vhodného nebo to nakonec zamítly z časových důvodů, kvůli dětem apod. Motivem byly jak peníze, sociální kontakt, ale i pro lepší pocit z ohledu na společenské postavení. Většina maminek se chce vrátit ke svému zaměstnavateli, protože jim drží místo a navíc je práce bavila. Dvě maminky se nemohou vrátit ke svému zaměstnavateli z důvodu nepřetržitého provozu a jedna z důvodu změny bydliště. Na otázku, zda je žena s malým dítětem diskriminována téměř všechny si myslí, že ano a hlavně v zaměstnání. Zaměstnavatelé nechtějí přijmout matku s dítětem/děťmi a důvodem bývají nemoci dětí a prázdniny. Vnímají to následovně:... *„žena s malými dětmi má velmi omezené možnosti realizace, muže se zaměstnavatel neptá jestli je ženatý a má děti, navíc Mateřské školky bývají přes prázdniny zavřené i devět týdnů a my s manželem máme pouze deset týdnů dovolené na celý rok“*. Jedna maminka mi v rozhovoru prozradila, že se s diskriminací setkává i ve společnosti. Setkává se s cedulkami, že do obchodu nesmíte s kočárkem, tady je uzavřená místnost na kojení a nelíbí se jí nápad pražského kina, kde promítají pro batolata, ale je tam přímo psané – zákaz vstupu tatínkům. Prý kvůli kojení!!!

Tabulka 4

	MAMINKA Č.1	MAMINKA Č.2	MAMINKA Č.3	MAMINKA Č.4	MAMINKA Č.5	MAMINKA Č.6	MAMINKA Č.7
Změnila ekon. situace rodiny po nástupu na RD?	ano, příspěvek je nižší než plat	ano, bohužel k horšímu	ekonom. situace stejná, jen vydaje jsou vyšší	ano, příspěvek je nižší než plat	ano, je o jednoho členu více	ne, jen vydaje na děti	ne
Jste spokojená s finanč. zabezpečením na RD?	ano	Ano	ne	vcelku ano	ano, ale porodné by mohlo být vyšší	ano	ano
Je SP státu dostatečná?	je nedostatečná	ano, ale je nedostačující pro MŠ	jen pro ženy, které mají vysoký plat	ano	postupně se mění k lepšímu	ano	ano
Pro kterou variantu délky RD jste se rozhodla?	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD
Chystáte se zpět do zaměstnání po RD?	chce se vrátit do zaměstnání	chce se vrátit do zaměstnání	ne, chce další dítě	ne, chce další dítě	ne, chce další dítě	chce se vrátit do zaměstnání	chce se vrátit do zaměstnání
Uvažovala jste o přivýdělku během RD?	ano, peníze a soc. kontakt	přivýdělkem je pro ni organizace Klubu	ano, peníze i soc. kontakt	ano, ale z důvodu času to zamítla	ne, časově by to nevyšlo	ne	ano, ale zamítla to kvůli dětem
Chcete se vrátit ke stejnému zaměstnavateli?	ano, drží jí místo	ano, drží jí místo	ne, ale chce zůstat v oboru	ne, z důvodu nepřetržitého provozu	ano, drží jí místo	ne, pracovala v 3směnném provozu	nemůže, změnila bydliště
Je žena a dítě v naší společnosti diskriminované?	omezené možnosti realizace	ano a hlavně v zaměstnání	ano, cedulky v obchodech	částečně, ale zlepšuje se to	ano a hlavně v zaměstnání	ano a hlavně v zaměstnání	ano a hlavně v zaměstnání

Zdroj: vlastní výzkum v Klubu pro maminky a děti

5.4.5 Údaje o volném čase a rozdělení rolí v rodině

Poslední část rozhovoru je věnovaná **volnému času a rozdělení rolí v rodině**. Z hlediska domácích prací mimo jednoho muže, který vyjímaje žehlení a praní pomáhá ženě se všemi domácími pracemi, tak muži příliš nepomáhají. Někdy uvaří oběd nebo večeři, přinesou nákup, ale to je vše. Spíše se starají o věci kolem domu jako je dříví, úklid sněhu, různé opravy na domě atd. Co se týká péče o dítě/děti, tam je to lepší a muži se ve většině případů zapojují. Zvládají dítě přebalit, nakrmit, obléct, okoupat nebo uspat. Další členové rodiny s péčí o dítě/děti pomáhají pouze třem maminkám ze sedmi, což je podle mého názoru velmi málo a maminky mají velký problém s hlídáním a od toho se odvíjí i nedostatek volného času na zájmy nebo jen tak sami pro sebe. Pouze čtyři maminky mají výhradně pro sebe volný čas v průměru 5,5 hod týdně a tento volný čas věnují cvičení, televizi, Internetu, poslechu hudby, zajdou si ke kadeřnici, na kosmetiku, studují, chodí na kurz anglického jazyka nebo dohání domácí práce. Díky rozhovoru si všechny maminky uvědomily jak málo volného času na sebe mají a v tom horším případě nemají žádný. Navíc ne každá babička je ochotná pohlídat své vnoučata, ať již z důvodu zaměstnanosti, větší vzdálenosti bydliště, ze zdravotních důvodů nebo jen proto, že nechce což se dneska stává. Jsou babičky, které si chtějí ještě užívat a dohnat co zameškaly v mládí, ale podle mého názoru je to dočasný stav a vrátit čas již nelze. Vždyť co je krásnějšího než sledovat své vnoučata jak rostou a mít možnost se o ně na chvíli postarat a navázat tak krásný vztah, který bude trvat léta.

Denní režim všech maminek je podobný a odvíjí se od věku daného dítěte. Čím větší dítě, tím méně toho naspí. Běžný den začíná probuzením kolem 7hod, poté následuje snídane, tatínek jde do práce. Probíhá chvilka hry, kroužek, procházka, vaření obědu. Po obědě spinkání kolem 12-14hod. Buď opět procházka, návštěva maminek s dětmi nebo pohádka, tančení apod., následuje svačina, hra. Tatínek se vrací z práce. Okolo 18hod je koupání, poté večeře, čištění zoubků a uspávání má na starosti tatínek.

Tabulka 5

	MAMINKA Č.1	MAMINKA Č.2	MAMINKA Č.3	MAMINKA Č.4	MAMINKA Č.5	MAMINKA Č.6	MAMINKA Č.7
Zapojuje se manžel do péče o domácnost?	manžel se zapojuje denně, kromě praní a žehlení	zapojuje se o víkend, pomáhá pouze na zahradě a okolo domu	manžel pomáhá málo a nerad, pouze naváří	manžel pomáhá pouze okolo domu	manžel uvaří, občas vysaje, uklidí	manžel jí vůbec nepomáhá	pomáhá pouze okolo domu
Zapojuje se manžel do péče o dítě/děti?	zvládá veškerou péči o děti	se synem si hraje, koupe ho	přebaluje, uspává a koupe	zvládá veškerou péči o dítě	zvládá veškerou péči o dítě	někdy dítě pohlídá	koupání, hraní si s dětmi
Kteří další členové rodiny Vám pomáhají?	1x za 2 měsíce hlídá babička	babička a děda	bratranec, teta, tchání, rodiče	babička	babičky a dědové	starší dcera pomáhá s úklidem	občas babička a děda
Kolik hodin volného času máte pro sebe?	volný pro sebe – 6 hod za týden	5 hod za týden	žádný	žádný	6 hod za týden	žádný	5 hod za týden
Jak trávíte volný čas?	3 hod ANJ, domácnost	cvičení, TV, úklid	úklid, cvičení nebo relaxuje ve vaně	úklid	úklid, studium	ruční práce, počítač	poslech hudby, čtení, TV, cvičení

Zdroj: vlastní výzkum v Klubu pro maminky a děti

5.5 Skupinový rozhovor

Vzhledem k tomu, že jsem provedla individuální rozhovory v uzavřené komunitě, rozhodla jsem se, že validitu získaných výsledků ještě ověřím v rámci skupinového rozhovoru, s maminkami mimo centrum v Zádveřicích, abych pak mohla závěrem porovnat získaná data.

Skupinový strukturovaný rozhovor jsem provedla najednou se čtyřmi maminkami. Byla utvořena homogenní skupina a slouží především k podrobnějšímu zjištění názoru na dané téma. Důležitým faktorem bylo pochopení komplexního názoru subjektivního chápání sociálního statutu žen na rodičovské dovolené a zjištění jaké změny nastaly v sociálním postavení žen po nástupu na rodičovskou dovolenou z pracovního procesu.⁵³

Rozhovory jsem uskutečnila se čtyřmi maminkami. Výsledky prezentuji ze všech čtyř rozhovorů. Otázky v záznamovém archu se týkají především Klubu maminek a dětí v Zádveřicích, ale respondentky odpovídaly na otázky, které se týkaly centra v dosahu jejich bydliště. K maminkám jsem se dostala přes kamarádku a na tu se nabalily další tři ženy.

5.5.1 Demografické údaje

Při zkoumání **demografických otázek** jsem zjistila následující skutečnosti. Všechny zkoumané osoby byly ženy na rodičovské dovolené, na kterou nastoupily z pracovního procesu. Tři maminky mají děti ve věku dvou let a jedna maminka ve věku jednoho roku. Maminky nepocházejí z mého bydliště Zádveřic, ale z Otrokovic, Místřic a Bílovic.

⁵³HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, str.183-184.

Tabulka 6

	<i>MAMINKA Č.1</i>	<i>MAMINKA Č.2</i>	<i>MAMINKA Č.3</i>	<i>MAMINKA Č.4</i>
Věk	28 let	28 let	27 let	32 let
Vzdělání	Vysokoškolské vzdělání	Středoškolské vzdělání	Středoškolské vzdělání	Středoškolské vzdělání
Stav	rozvedená	svobodná	vdaná	vdaná
Počet dětí	1 dítě	1 dítě	1 dítě	2 děti
Dosavadní zaměstnání	pracovala jako vedoucí v Carrefouru (nyní Tesco)	pracovala jako THP pracovník v AVX	pracovala jako vedoucí v AVX	pracovala jako trenérka v AVX

Zdroj: vlastní výzkum skupinového rozhovoru

5.5.2 Údaje o Klubu nebo centru, které maminky navštěvují

Otázky týkající se návštěvy **centra nebo klubu pro maminky a děti** tak kromě jedné maminky, která nenavštěvuje žádné centrum s dítětem z důvodu nedostupnosti, tak všechny pravidelně docházejí do klubu. Dvě maminky navštěvují Klubíček v Otrokovicích již více jak jeden rok 1x až 2x týdně. O Klubíčku se dozvěděli od jiných maminek a jsou spokojené s programem, s časem, dnem, i když cena za 1hod je poměrně vysoká a činí tak 80,- Kč na 1hod. Jedna maminka dojíždí do Uherského Hradiště do Mateřské školy na program Yamaha (kreslení pro děti), o Klubu se dozvěděla přes Internet, dochází pravidelně 1x týdně, již 1 rok, s programem, dnem a časem je spokojená, pouze by uvítala Klub v místě svého bydliště.

Tabulka 7

	<i>MAMINKA Č.1</i>	<i>MAMINKA Č.2</i>	<i>MAMINKA Č.3</i>	<i>MAMINKA Č.4</i>
S kolika dětmi chodí do Klubu?	s 1 dítětem	s 1 dítětem	nenavštěvuje žádný Klub nebo centrum	se 2 dětmi
Jak se o Klubu dozvěděla?	o Klubičku se dozvěděla z TV reklamy	z Internetu		od jiných maminek
Jak dlouho a často tam chodí?	pravidelně 1 rok	pravidelně 1 rok		pravidelně 1 rok
Vyhovuje jí čas a den?	vyhovuje jí čas i den	vyhovuje jí čas i den		vyhovuje jí čas i den
Jaké programy, aktivity by ještě uvítala?	zatím jí to vyhovuje	s aktivitami je spokojená		s aktivitami je spokojená

Zdroj: vlastní výzkum skupinového rozhovoru

5.5.3 Údaje o rodičovské dovolené a sociálním statusu

V oblasti **rodičovské dovolené a sociálního statusu** a to zda by zůstal partner doma s dítětem uvažovala pouze jedna maminka, ale manžel to odmítl, jelikož chtěl pracovat a nedokázal si představit být doma s dítětem. Ostatní maminky nechtěly jít do práce z důvodu svého nízkého platu a také zazněl názor, že první tři roky má doma s dítětem zůstat matka. Překvapilo mě to u maminky s vysokoškolským vzděláním, u které bych očekávala, že se chce vrátit co nejdříve do zaměstnání.

Maminky jsou na rodičovské dovolené v podstatě spokojené, mají radost ze svého dítěte/děti, ale vadí jim finanční situace, která se s příchodem dalšího člena do rodiny zhoršila. Jedné mamince vadí pojem „dovolená“ a říká „*jestli jsem na dovolené to jsem nepoznala, ale jinak jsem spokojená se svým dítětem*“. Vadí jí, že 24hodinovou péčí o dítě, která je náročná někdo může nazývat dovolenou.

Sociální postavení po nástupu na rodičovskou dovolenou dvě maminky zpočátku poněkud frustrovalo z finančního důvodu a nedostatku koníčků. Další maminka tuto změnu vnímá následovně „*je ze mě služka 24hodin denně – vždy připravena*“ – souvisí to i tím, že

partner má časově náročné zaměstnání a domů se dostane jednou za 14 dní. Ze společnosti se nejvíce cítí vyřazená maminka s vysokoškolským vzděláním a to hlavně z pracovního procesu. Čtvrtá maminka se málokdy dostane do společnosti vyjímaje kamarádek na RD a pokud se někam dostane, tak ji trápí nízké sebevědomí a problém s komunikací. Na otázku Jak společnost vnímá rodiče na rodičovské dovolené jsou rozdílné názory. Především, že společnost rodiče na rodičovské dovolené vnímá velmi dobře, další názor je, že ne moc dobře a dle svých zkušeností popisuje, jak jí vidí okolí:... „Co by mohli ještě víc chtít?“ Mají přece všechny vymoženosti (automatickou pračku, papírové plenky apod.), pohodlí atd. Poslední názor je, že je litují, jelikož je špatné sociální zabezpečení státu, malé porodné a malá finanční pomoc na RD.

Tabulka 8

	<i>MAMINKA</i> Č.1	<i>MAMINKA</i> Č.2	<i>MAMINKA</i> Č.3	<i>MAMINKA</i> Č.4
Kolikátá je to Vaše RD?	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená	první rodičovská dovolená
Uvažovali jste s partnerem, že by on zůstal na RD?	výchova dětí je doménou ženy	ne, manžel má vyšší plat	ne	ano, ale manžel nechtěl zůstat na RD
Jste na RD spokojená?	ano kromě financí	ano, zvykla si	je spokojená se svým dítětem, ale není to „dovolená“	se svými dětmi ano, ale vadí jí špatná finanční situace rodiny
Změnilo se Vaše soc. postavení ve společnosti?	zpočátku frustrující	ano, cítí se jako služka	ne	ano, málo peněz na zájmy
Cítíte se někdy vyřazená ze společnosti?	ano z pracovního procesu	zpočátku se cítila vyřazená	občas	ano, někdy
Jak rodiče na RD vnímá naše společnost?	věří, že velmi dobře	špatně	jako lidi, kteří mají vše co předtím neměli	litují je kvůli finančním nárokům

Zdroj: vlastní výzkum skupinového rozhovoru

5.5.4 Ekonomické údaje

Co se týká **ekonomického postavení** maminek, tak se u všech změnila. Rodině stouply náklady, je nedostatečné finanční zabezpečení rodiny a celkové zhoršení ekonomické situace. Jedna maminka je spokojená s výší rodičovského příspěvku, ale pokud by byla samoživitelka, tak by životní situaci určitě nezvládla. Ostatní spokojené nejsou se sociální politikou státu. Jedna maminka by jen zvýšila porodné, jelikož počáteční výdaje na dítě jsou 2x vyšší. Všechny maminky se rozhodly pro tříletou variantu délky trvání rodičovské dovolené. Všechny maminky se chtějí vrátit zpět do zaměstnání. Jedna o druhém dítěti vůbec neuvažuje, druhá chce před druhým dítětem zpět do zaměstnání a jedna je opět těhotná.

O přivýdělků uvažovaly dvě maminky a to z důvodu sociálního kontaktu, peněz a obavy ze ztráty sebevědomí. Všechny se chtějí vrátit do zaměstnání, ať už z důvodu finančního, jistoty zaměstnání a držení místa za rodičovskou dovolenou. Pouze jedna maminka nesouhlasí s názorem, že je v naší společnosti žena/muž s malým dítětem/děťmi diskriminován/a. Ostatní maminky se domnívají, že je diskriminace na trhu práce a žena zvládne mateřskou roli pouze za podpory a pomoci manžela. Zaměstnavatele nejvíce zajímá zajištění dětí v případě nemoci.

Tabulka 9

	<i>MAMINKA</i> Č.1	<i>MAMINKA</i> Č.2	<i>MAMINKA</i> Č.3	<i>MAMINKA</i> Č.4
Změnila ekonomická situace rodiny po nástupu na RD?	výrazně se změnila	ano, je o jednoho člena více	zhoršila se	ano, finance jsou nedostačující
Jste spokojená s finanč. zabezpečením na RD?	Ne	ne, jelikož ji živí partner	ne	ne
Je SP státu dostatečná?	ano, zvýšila by porodné	spíše váhá	ne	ne
Pro kterou variantu délky RD jste se rozhodla?	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD	pro 3letou variantu RD
Chystáte se zpět do zaměstnání po RD?	ano, ale je opět těhotná	ano	chce se vrátit do zaměstnání	chce se vrátit do zaměstnání
Uvažovala jste o přivýdělku během RD?	ano, ale je těhotná	ano kvůli penězům a soc. kontaktu	ano kvůli penězům	ano kvůli penězům a soc. kontaktu
Chcete se vrátit ke stejnému zaměstnavateli?	ano, drží jí místo	ano, ale plánuje další RD	ano z finančních důvodů	ano, drží jí místo
Je žena a dítě v naší společ. diskriminované?	diskriminace je obrovská na trhu práce	spíše ne	ne	ano a hlavně v zaměstnání

Zdroj: vlastní výzkum skupinového rozhovoru

5.5.5 Údaje o volném čase a rozdělení rolí v rodině

Zajímavým zjištěním byl **volný čas a rozdělení rolí v rodině**. Dvěma maminkám partner pomáhá minimálně, pouze v rámci svého volného času. Ostatní dvě jsou na tom o něco lépe, partner se podílí na koupání dítěte, přebalení, nakrmení a v domácnosti občas umyje nádobí, uvaří a uklidí. Nejvíce volného času sama pro sebe má maminka pouze jedna maminka a to je 5 hod týdně. Svůj volný čas tak věnuje koníčkům, četbě, Internetu. Ostatní maminky buď odpočívají, spí nebo se dohánějí domácí práce.

Denní režim všech maminek je podobný a vyplývá z něj, že volný čas mají pro sebe pouze tehdy, když dítě přes den spí nebo až večer, kdy opět spí. Běžný den začíná probuzením, poté následuje snídaně, chvilka hry, kroužek, procházka, vaření obědu, po obědě spinkání, procházka, návštěva maminek s dětmi, svačina, hra, večere, koupání a spánek.

Tabulka 10

	<i>MAMINKA</i> Č.1	<i>MAMINKA</i> Č.2	<i>MAMINKA</i> Č.3	<i>MAMINKA</i> Č.4
Zapojuje se manžel do péče o domácnost?	ne, jen někdy uvaří	ne, pracuje v zahraničí	manžel pomáhá občas – umyje nádobí	manžel pomáhá s prádlem, nádobím, vysaje, uvaří a uklidí
Zapojuje se manžel do péče o dítě/děti?	o dítě pečuje občas	se synem si hraje pokud je doma	uspává a koupe dceru	zvládá veškerou péči o děti
Kteří další členové rodiny Vám pomáhají?	ne	děda	občas sestra	babičky, děda a tety
Kolik hodin volného času máte pro sebe?	volný pro sebe – 5 hod za týden	žádný	velmi málo	nepravidelně, např. 1x za 2 měs. jeden den
Jak trávíte volný čas?	koníčky, čtení, Internet a TV	spánkem	úklid a odpočinek	odpočinek, masáže

Zdroj: vlastní výzkum skupinového rozhovoru

5.6 Shrnutí výsledků výzkumu

Ve shrnutí výsledků porovnám údaje, které jsem zjistila od maminek z Klubu a ze skupinového rozhovoru. Shrnutí jednotlivých otázek již provádět nebudu, jelikož každá otázka a odpověď je přehledně vypsána v tabulkách. Maminky, které navštěvují Klub v Zádveřicích jsou spokojenější, na rozdíl od maminek, které tuto možnost nemají nebo nenavštěvují Klub neznámých maminek. Velkou výhodou je, že se navzájem znají, pomáhají si a mohou pořádát akce pro děti jak v Zádveřicích tak i mimo něj. Maminky, které navštěvují centrum Klubíček jsou sice spokojené s aktivitami, ale již ne se sociálním kontaktem. Je to způsobené tím, že i když chodí pravidelně týdně ve stejný den do centra, tak pokaždé tam jsou jiné maminky a především jiné děti. Jejich ratolesti tak nemohou navázat hlubší vztah s dětmi. Většina žen bere mateřské povinnosti jako posláním ženy, a proto pouze jedna maminka uvažovala se svým manželem, že by si vyměnili role. Manžel nakonec doma s dětmi zůstat odmítl. Navíc vyšší plat manžela je hlavním důvodem proč na mateřské a rodičovské dovolené zůstávají především ženy. Změnu sociálního postavení vnímají běžně skupiny žen. Zajímavým zjištěním bylo, že většina žen z Klubu se necítí vyřazená ze společnosti, tak jako maminky ze skupinového rozhovoru. Je to dáno tím, že mají lepší příležitosti se pobavit s dětmi, s kterými by smysluplně trávily čas. Stejně to bylo i v případě spokojenosti s finančním zabezpečením na rodičovské dovolené. Z 80% se maminky vyjádřily, že cítí být diskriminovány. Největší podíl diskriminace cítí ze strany společnosti a trhu práce. Maminky si díky rozhovorům uvědomily jak málo času mají výhradně pro sebe. Je to pouze když dítě spí. V tuto dobu však dohání domácí práce, vaří nebo se věnují svým koníčkům. Z hlediska hlídání jsou na tom maminky z Klubu i ze skupiny podobně. Ne každá maminka má ve své blízkosti babičku, dědečka nebo známé, kteří jsou ochotni dítě pohlídat. Z průzkumu vyplývá, že tatínci se o dítě/děti dokáží postarat. Většinou zvládají veškerou péči, ale co se týká pomoci v domácnosti, tak pomáhají velmi neradi. Celkem čtyři tatínci z jedenácti jsou alespoň částečně zapojení do domácích prací. K nejčastější činnosti, kterou muži rádi vypomáhají je vaření, dále mytí nádobí, vysávání, pomoc s prádlem a celkový úklid. Ostatní tatínci pomáhají okolo domu, na jaře posekají trávník, v zimě uklidí sníh, udělají běžné opravy a údržby.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda dochází v naší společnosti ke změně sociálního statusu žen, které z pracovního procesu nastoupily na rodičovskou dovolenou. Než jsem však mohla na danou otázku odpovědět bylo třeba se hlouběji zabývat postavením žen z historického hlediska, vývojem společnosti, sociologií rodiny a důležitou kapitolou byla žena a rodina v České republice. Kapitola o rodině tvoří významnou část práce, neboť je důležitá pro pochopení funkce rodiny a rozdílů mužských a ženských rolí. S tím souvisí i to, jaký rodina měla smysl v minulosti a také jakými změnami procházela až do současnosti. Současná rodina je dnes zcela odlišná od té v minulosti. Uznáváme jiné normy, hodnoty než naši praprarodiče, prarodiče a také role žen a mužů se změnila.

Zásadním problémem je i to, že matka dnes k mateřství přistupuje zcela odlišně. Role matky je dána biologicky. Svě dítě odnosi, porodí, kojí a přes všechny životní překážky se život matky řídí potřebami dítěte. Muž to tak zakódováno nemá. Otec, kterému se narozením dítěte změní život, životní styl a ten se za poslední desítky let výrazně změnil. Muž se tak najednou ocitl ve světě, který je pro něj naprosto netypický. Přestal dělat tzv. velké mužské práce. Tato změna je velice náročná a velké množství mužů se s tím nedokáže vyrovnat. Dříve byly v rodině pevně stanovené role. Žena se starala o děti a muž o všechno ostatní (nosil dříví, staral se o dům, chodil na pole). A dnes? Na vodu máme kohoutek, topíme plynem nebo elektřinou. Žijeme v blahobytu a muž postupně ztrácí své místo, protože neví co má dělat. Necítí se užitečný a tak dá raději přednost kariéře před pohodovým životem se ženou a dětmi a nebo si pořídí rodinu, ale po nějaké době ji opustí, jelikož v ní nedokáže žít.

Mnoho žen na rodičovské dovolené tráví volný čas návštěvou centra nebo Klubu. V Zádveřicích matky pravidelně navštěvují Klub pro maminky a děti, který je pro ně přínosem a mají možnost se setkávat s ostatními maminkami, vyměňovat si zkušenosti, rady, recepty, naučit se něco nového nebo se účastnit odborných přednášek. Pozitiva to má hlavně pro děti, které se již od útlého věku zapojují do kolektivu ostatních dětí, čímž rozvíjí své sociální dovednosti. Pro tyto děti není vstup do školky tak náročný. V Klubu jsem provedla kvalitativní výzkum a data jsem získala od maminek při návštěvě Klubu nebo na základě domluvy u maminky doma. Jejich odpovědi jsem si co nejpřesněji zaznamenávala. Některé z maminek byly otevřené a k rozhovoru jsem se nemusela dlouze

přemlouvav. Byly zde i jiné, kdy jsem musela maminky vést k otevřenosti. Přestože Klub svoji činnost zahájil teprve minulý rok na podzim, tak s aktivitami a programem jsou matky velmi spokojené. Pouze jedna maminka by přivítala výlety a exkurze. Ty jsou již na programu, ať je to návštěva cukrárny ve Zlíně, prohlídka Ranch Lucky Halley nebo návštěva zlínské ZOO. Klub je pod záštitou Centra pro rodinu a maminkám nabízí např. Motoráček (rozvoj psychomotorického vývoje dítěti), Kurz aktivního rodičovství nebo Letní pobyt pro maminky s dětmi apod.. Nejenom děti, ale i ženy si tak mohou rozšířit sociální kontakty a setkávat se s maminkami z jiného prostředí. Jelikož jsem vedla ještě skupinový rozhovor, mohla jsem porovnat spokojenost žen v Klubu a v centru Klubíček v Otrokovicích. Velkou výhodou v Klubu v Zádveřicích je, že se všichni navzájem znají, pravidelně scházejí a dokáží se domluvit. V centru Klubíček kam maminky docházejí sice pravidelně, ale pokaždé v jiný den již rozšíření hlubšího kontaktu chybí. Maminky jsou spokojené s programem a aktivitami, ale uvítaly by podobný skoro rodinný Klub ve svém okolí. Jedna maminka ze skupinového rozhovoru dokonce se svým dítětem nemůže navštěvovat žádný Klub, jelikož se v jejím nejbližším okolí žádný nenachází.

Ve svém výzkumu jsem se také snažila zjistit jak ženy vnímají subjektivní statusové postavení, které může být spojeno s pocitem izolovanosti, které přináší změna životního způsobu spojená s nástupem na rodičovskou dovolenou a péčí o dítě. S tím souvisí i zhoršení ekonomické situace, která se změnila a bohužel u většiny k horšímu. Ženy nechtějí zůstat na rodičovské dovolené déle než tři roky a chtějí jít pracovat, pokud neplánují druhé dítě. V sociálním postavení u žen ve společnosti došlo k výrazné změně. Žena se stala matkou a přijala novou roli, kterou většina maminek bere jako své životní poslání, některé to neřeší a v každém případě se všem změnil okruh lidí. Maminky se už nesetkávají s bezdětnými kamarádkami, ale dávají přednost těm co mají dítě/děti. Ve společnosti se příliš diskriminované necítí, ale většina maminek pociťuje diskriminaci na trhu práce. Uvědomují si, že po uplynutí rodičovské dovolené nebude snadné najít nové zaměstnání.

Byla bych velmi ráda, kdyby tato práce přispěla i Klubu a byla inspirací pro další programy a aktivity. Díky výzkumu si ženy uvědomily jak důležité je, trávit čas mezi dalšími maminkami a dětmi, i přesto, že na sebe nemají prakticky žádný volný čas, neboť prošly náročnou změnou a tou je nová role matky. Bakalářská práce může být také přínosná pro další výzkum.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 2. vyd. Praha: Orbis 1966. ISBN 11-071-66.
- DE SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 1999. ISBN 80-7178-249-1.
- FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. vyd. Věrovany: Piszkievicz 2004. ISBN 80-86768-06-6.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. 1 vyd. Praha: Argo 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o. 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Slon 2002. ISBN 80-86429-05-09.
- NOVÝ, L. *Životní dráha jako sociologický problém*. 1vyd.Brno: Univerzita J.E.Purkyně 1989. ISBN 80-210-0187-9.
- OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- ŠOLCOVÁ, M. *K některým otázkám sociologie rodiny*. 1.vyd. Brno: Univerzita J.E.Purkyně 1976. ISBN 55-972-77.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

Internetové adresy

Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www:

<<http://web.telecom.cz/cmincmin/matriarchat.htm>>.

Wikipedie.[online]. [cit. 14.02.2009]. Dostupné z www:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Feministick%C3%A1_liter%C3%A1rn%C3%AD_teorie>.

- Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www:
<<http://web.telecom.cz/cmincmin/postaveni.htm>>.
- Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www:
<<http://web.telecom.cz/cmincmin/stredovek.htm>>.
- Revue Politika [online]. [cit. 2004]. Dostupné z www:
<<http://www.cdk.cz/rp/clanky/174/feminismus-a-jeho-soucasne-podoby/?PHPSESSID=426195cbbd61ef019e38a842fdbe63d4>>.
- Revue Politika [online]. [cit. 2004]. Dostupné z www:
<<http://www.cdk.cz/rp/clanky/174/feminismus-a-jeho-soucasne-podoby/>>.
- Žurnalistika [online]. [cit. 3.9.2005]. Dostupný z www: <
<http://www.zurnalistika.cz/?p=20>>.
- Feminismus. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z www:
<<http://www.andulla.cz/UvahyNazory/Feminismus.htm>>.
- Feminismus.[online].[cit. 16.11.2007].Dostupné z www:
<<http://feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2056319>>.
- Aktuálně.[online]. [cit. 10.03.2008]. Dostupné z www:
<<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/michaela-marksova-tominova.php?itemid=2892>>.
- Feminismus.[online]. [cit. 4.11.2003]. Dostupné z www:
<<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=152982>>.
- Encyklopedie.[online]. [cit. 16.12.2007]. Dostupné z www:
<<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/502636-alice-masarykova>>.
- Feminismus.[online]. [cit. 14.11.2003]. Dostupné z www:
<<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=154164>>.
- Občanské sdružení Fórum 50%. [online]. [cit. 22.6.2007]. Dostupné z www:
<http://www.padesatprocent.cz/?c_id=269>.
- Feminismus.[online]. [cit. 1999]. Dostupné z www:
<<http://web.telecom.cz/cmincmin/antropologie.htm>>.
- MPSV – Rodina. [online]. [cit. 2008]. Dostupné z www: <<http://www.mpsv.cz/cs/4> >.

Nové ženy-mosty. [online]. [22.08.2007]. Dostupné z www:

<http://www.novezeny.eu/mosty/materske-skolky-a-jesle-ve-spanelsku>.

Britské listy. Rodičovství – výzva pro celou společnost. [online]. [cit. 16.4.2007]. Dostup-

né z www: <http://www.blisty.cz/2007/4/16/art33864.html>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Apod. A podobně.

Např. Například

RD Rodičovská dovolená

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1 Beseda s psycholožkou	41
Obr. č. 2 Maminky v Klubu s dětmi	41

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	43
Tabulka 2	45
Tabulka 3	47
Tabulka 4	49
Tabulka 5	51
Tabulka 6	53
Tabulka 7	54
Tabulka 8	55
Tabulka 9	57
Tabulka 10	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: MDŽ v datech

Příloha II: Záznamový arch rozhovoru

Příloha III: Zpravodaj obce Zádveřice-Raková

PŘÍLOHA P I: MDŽ V DATECH

MDŽ v datech

1908: 8.března 1908 demonstruje v New Yorku 15.000 žen. V květnu téhož roku vyhláší socialistická strana na základě těchto protestů poslední únorovou neděli dnem oslav amerického Národního dne žen.

1910: Na Mezinárodní ženské konferenci v Kodani navrhne Klara Zetkin, zástupkyně německých socialistek, aby Den žen nabyl mezinárodního charakteru. Návrh je přijat a je rozhodnuto, že bude slaven na počest hnutí za ženská lidská práva (včetně volebního práva žen). Pro Mezinárodní den žen zatím není vybráno žádné konkrétní datum.

19.3.1911: Kodaňská deklarace má obrovský ohlas. Rok po jejím vyhlášení se MDŽ slaví v Německu, Rakousku, Dánsku a Švýcarsku. Ženy, podporovány muži, požadují na demonstracích volební právo, právo na veřejné funkce, právo na práci a konec diskriminace v zaměstnání, jen v Německu je rozdán milion letáků.

8.3.1917 (dle Juliánského kalendáře poslední únorová neděle): Ženské nepokoje proti válce a bídě v Petrohradě, které posléze přerostou v únorovou revoluci a abdikaci cara. Nastupující prozatímní vláda zaručuje ženám volební právo.

1960: 50. výročí MDŽ - 729 delegátek ze 73 zemí se setkalo na konferenci v Kodani. Byla zde přijata deklarace o podpoře politických, ekonomických a sociálních práv žen.

1975: MDŽ je oficiálně uznán OSN a v důsledku toho přijat mnohými národními vládami.

Zdroj: Organizace spojených národů, Genderové informační centrum NORA

PŘÍLOHA P II: ZÁZNAMOVÝ ARCH ROZHOVORU

Záznamový arch rozhovoru č. 1

Vážená paní,

vzhledem k tomu, že se ve své bakalářské práci zabývám subjektivním chápáním změny sociálního postavení (statusu) žen, které nastoupily ze zaměstnání na rodičovskou dovolenou, ráda bych Vám v rámci rozhovoru položila několik otázek.

Datum konání rozhovoru

Začátek rozhovoru.....

Konec rozhovoru.....

1. Demografické otázky

Pohlaví	žena	☐
Vzdělání	základní	☐
	vyučení v oboru	☐
	středoškolské s maturitou	☐
	vyšší odborné	☐
	vysokoškolské	☐
Rodinný stav	svobodná	☐
	vdaná	☐
	rozvedená	☐
	vdova	☐
Počet dětí	do 4 let	
	nad 4 roky.....	

Místo bydliště

2. Otázky týkající se Klubu pro maminky a děti

S kolika dětmi docházíte do klubu?

Jakým způsobem jste se o klubu dozvěděla?

Jak dlouho a jak často do něj docházíte?

Vyhovuje Vám čas a den, kdy je klub pro rodiče otevřený?

Jaké další aktivity nebo programy byste v klubu ještě uvítala?

3. Rodičovská dovolená a sociální status

Kolikátá je to Vaše rodičovská dovolená?

- a) první
- b) druhá
- c) třetí
- d) čtvrtá

Uvažovali jste s manželem nebo partnerem, že by zůstal on na rodičovské dovolené? Proč jste se nakonec rozhodli, že zůstanete Vy?

Jste na rodičovské dovolené spokojená? Proč?

Změnilo se nějak Vaše sociální postavení ve společnosti po nástupu na RD? Pokud ano, jak tuto změnu vnímáte?

Cítíte se někdy vyřazená ze společnosti? Pokud ano, v čem? Můžete uvést příklad?

Jak si myslíte, že rodiče na rodičovské dovolené vnímá naše společnost?

4. Ekonomické postavení

Změnila se po Vašem nástupu na rodičovskou dovolenou nějak ekonomická situace Vaší rodiny? Pokud ano, můžete uvést jak?

Jste spokojená s finančním zabezpečením na RD (s výší rodičovského příspěvku)?

Je podle Vás sociální politika státu zaměřená na podporu rodičů nezletilých dětí do 4 let věku dostatečná?

Pro kterou variantu délky trvání RD jste se rozhodla?

- a) 2 roky
- b) 3 roky
- c) 4 roky

Chystáte se po uplynutí RD k nástupu do zaměstnání nebo chcete raději zůstat doma s dítětem/děťmi? Proč?

Uvažovala jste o přivýdělku v průběhu RD? Pokud ano, co bylo hlavním motivem (peníze, sociální kontakt, obava ze ztráty odbornosti apod.)?

Chcete se po uplynutí RD vrátit zpět, ke stejnému zaměstnavateli, od kterého jste odcházela na RD? Proč?

Myslíte si, že je v naší společnosti žena/muž s malým/i dítětem/děťmi diskriminován/a? V čem?

5. Volný čas a rozdělení rolí v rodině

Jakým způsobem a jak často se Váš manžel/partner zapojuje do péče o dítě/děti a domácnost? Kterým činností spojeným s péčí o dítě/děti se věnuje a které domácí práce vykonává?

Pomáhají Vám s péčí o dítě/děti a domácími pracemi někteří další členové rodiny? Pokud ano, kteří?

Kolik volného času máte výhradně jen sama pro sebe (uveďte počet hodin za týden)?

Jak obvykle využíváte svůj volný čas? Můžete mně prosím popsat Váš běžný den na RD?

PŘÍLOHA PIII: ZPRAVODAJ OBCE ZÁDVEŘICE-RAKOVÁ

Jarní rozjímání

Máte také hřejivé pocity, když se vás dotkne jaro? Já se na tento skvělý okamžik vždy po zimě velmi těším. Tímto dnem pro mě začíná jaro, nemusí být 21. března, někdy je to dříve, někdy později.

Zpravidla se tak stává hned po probuzení, plny se do domu tlačí sluneční paprsky, najednou je všude více světla, a to nejde neusmívat se na své blízké i na celý svět. A pokud by se vám snad zachtělo i zpívat – jen do toho. Ale to je jen začátek, jestli opravdu začíná jaro, člověk zjistí, až když otevře okno. První zavaň jara, který ucítíte, popsat neumím, to se musí zažít...

Už se vás letos dotklo jaro? Přeji každému, aby ano. Mám pocit, že s probouzející se přírodou ožívám i já. Svět je veselejší, mozek bystřejší a tělo pružnější. S příchodem jara začnu listovat kalendářem a hledám, kdy jsou letos Velikonoce.

Proč jsou vlastně každý rok jiný? Někde jsem se dočetla, že Velikonoce slavíme první pondělí po prvním jarním úplňku. Tak honem do práce, ať je všechno přichystáno!

Myšlenka na malé mskáče mi vykouzlí úsměv na tváři. Při vycházkách obhlížím, kde jsou hezké pruty na tatar, a oprašujeme velikonoční „Hody, hody doprovody...“ A vejce malovány? To přeče nesmí v žádném velikonočním balíčku chybět, stejně tak jako perníkový beránek či kuřátko.

Tak mskáčiči do toho! Tetičky se už na vás těší.

Mgr. Ilona Žambochová

Klub dětí a maminek v Zádveřicích

zve všechny maminky na mateřské dovolené na setkání.

Tato setkání se budou konat pravidelně v úterý od 9–11 hodin ve sborovém domě – na vikárce.

Program:

14. dubna 2009 - Šikovné fučičky, tvoříme korálky z těsto-vín

20. dubna 2009 - Psychologie – Temperament dětí – beseda s PhDr. Denisou Krčmovou (pondělí 8,30 hod.)

28. dubna 2009 - Logopedie, aneb mluví vaše dítě správně? Návštěva Mgr. Ilony Žambochové

5. května 2009 - Sportovní dopoledne v tělocvičné základní škole

12. května 2009 - Od prvního zoubku ke zdravému úsměvu - přednáška Nikolky Morbicerové, dentální hygienistky

19. května 2009 - Malování, vystřihování a jiné tvoření dle přání dětí

26. května 2009 - Prohlídka Ranch Lucky Halley - jedná se o sportovní ranč, který vedou majitelé Petr a Monika Julinovi, mistři ČR ve westernové disciplíně Reining Amatér a profesionální trenér Karel Barotek, mistr ČR ve western disciplíně Reining Junior. Na ranči se chovají koně amerického plemene Quarter Horse.

2. června 2009 - Vystřihni si novou skládačku (puzzle)

9. června 2009 - Vylet vlakem do Zlína, návštěva cukrárny (odjezd vlakem ze Zádveřic v 8,29 hod.)

16. června 2009 - Péče o pleť v letním období, nové trendy v líčení, návštěva paní kosmetičky Veroniky Tlustákové

23. června 2009 - Zpíváme a tančíme

30. června 2009 - Návštěva zoologické zahrady ve Zlíně

* Více informací naleznete na internetových stránkách Obce Zádveřice-Raková, v sekci SPORT A VOLNÝ ČAS, Klub dětí a maminek, (www.zadverice-rakova.cz)

Dagmar Rafajová

